

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Specvlativæ

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

Liber IV. De Gratia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38884

LIBER IV.
DE GRATIA.

CAPUT I.

De necessitate gratia, ad assequendam cognitionem veritatum naturalium.

RESOLUTIO I. *Potest homo in natura lapsa, cum solo concursu Dei generali, cognoscere multas veritates speculativas ordinis naturalis, non tamen omnes collectivè sumptas.*] PRIMA PARS PROBATUR, quia cum homo in dicto statu polleat sensibus tam internis, quam externis, itemque intellectu agente & possibili, nulla ratio est cur non possit propriis viribus, cum solo concursu generali, & sine speciali gratia auxilio, multas veritates speculativas ordinis naturalis assequi, quales sunt quæ de Deo ut uno tradi solent, de quibus *lib. I. actum est.*

Dices, pender à speciali Dei providentia, quod objecta ita homini occurrant, ut eum in veram cognitionem, non in errorem inducant. Verùm hoc sine fundamento asseritur, loquendo de singulis veritatibus naturalibus, perspicuum enim est supposito dono creationis, & conservationis, debitam esse homini talem providentiam, ut cum solo concursu generali, quamplures veritates naturales acquirere possit.

Secunda pars ostenditur, quia etsi homo habeat sufficientes vires, quantum est ex parte intellectus, ad veritates omnes speculativas ordinis naturalis, etiã collectivè assequendas, cum tamen ea sint innumeræ, & plerumque intellectu difficillimæ, fieri non potest quod in hocce naturæ statu, variis curis & incommodis circumsepto, eas omnes collectivè sumptas, sine speciali Dei auxilio, sibi comparet.

Dices,

Dices, homo naturaliter appetit omnes scientias, ergo potest viribus propriis eas omnes assequi, alias appetitus ille sciendi frustra ipsi esset inditus. *Respondeo* distinguendo consequentiam, potest viribus propriis omnes eas assequi secundum quid, seu quantum est ex se, concedo. Simpliciter & spectatis omnibus circumstantiis, nego. Unde ad probationem dico, ut talis appetitus non sit frustraneus, satis esse quod homo possit naturaliter aliam, & aliam subinde cognitionem assequi, quantum huius vitæ ratio patitur.

RESOLUTIO II. *Potest homo in natura lapsa, cognoscere multas veritates morales ordinis naturalis, sine speciali gratia, aut directione Dei, non tamen omnes.*

PRIMA PARS patet in primis ex Scriptura, siquidem *Rom. i.* Apostolus ait, Philosophos fuisse inexcusabiles, quia cum cognovissent Deum, eum tamen non glorificaverunt. Noverant ergo eum esse glorificandum, alias non peccassent, eum non glorificando; quia sicut peccatum quodlibet est voluntarium, ita præsupponit iudicium aliquod de re facienda.

Secundo probatur ratione, quia negari non potest, quin multæ veritates morales sint valde proportionatæ lumini naturali nostri intellectus, quales sunt, verbi causa, parentes hinc & nunc esse honorandos, eleemosynam huic pauperi in necessitate constituto, esse erogandam. Aliud verò certum est in earum cognitione non adeò graves semper occurrere difficultates, ut naturali industria superari non possint. Quidni ergo poterit intellectus noster propriis viribus, cum solo concursu ordinario, plurimum eiusmodi veritatum cognitionem assequi?

Dices 1. ex Paulo 2. *Cor. 3.* Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Verùm hoc loco Apostolus loquitur de cogitationibus, quæ ad veram pietatem & salutem pertinent, ut explicat August.

lib. de dono perseverantia cap. 13. & alias. Quomodo etiam intelligenda sunt Concilia, & Patres qui simile quid dicunt.

Dices 2. Multi viri pii & sancti sæpe implorant auxilium divinum, ad veritates morales cognoscendas, ergo agnoscunt se ad hoc eo indigere. *Respondeo* eos optimo consilio divinum auxilium implorare, tum quia propter varias circumstantias occurrentes, difficile est sine peculiari directione Dei, rectè semper judicare de rebus agendis in particulari; tum quia veritatum moralium cognitio non potest conducere ad salutem, sine speciali Dei auxilio.

Secunda pars ostenditur, nam cum homo nequeat in natura lapsa, cognoscere omnes veritates speculativas, ut dictum est, multò minùs poterit cognoscere omnes practicas; eò quòd intellectus practicus, tum propter passionès appetitus sensitivi, tum propter varias occurrentes circumstantias, difficilius veritatem attingit, quàm speculativus.

Dices, homo cognoscit naturaliter omnia principia universalia ad mores spectantia, qualia sunt, Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. Parentes sunt honorandi, &c. Ex his autem principiis facile est, vi ipsius luminis naturalis, deducere conclusiones particulares. *Respondeo* hoc verum esse in plerisque casibus, non raro tamen tot difficultates sive internæ, sive externæ occurrunt, ut necessarium sit speciale aliquod auxilium Dei, ad rectum iudicium ferendum de agendis in particulari.

CAPUT II.

De necessitate gratia, ad bene operandum moraliter.

RESOLUTIO I. *Potest homo in natura lapsa bene operari moraliter.* EST DE FIDE, contra recentiores hæreticos qui docent hominem in hoc statu nihil boni operari posse, imò omnia illius opera in se inquinata, & verè peccata esse. Refelluntur autem primo ex Scriptura, quæ modo ad bona opera nos
cohor-

cohortatur *Matth. 5.* Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona; modo justorum opera commendat, *Matth. 26.* Quid molesti estis huic mulieris opus etiam bonum operata est in me.

Secundo ex Tridentino *sessione 6. canone 23.* ubi ita statuitur. Si quis in quolibet bono opere justum saltem venialiter peccare dixerit, aut quod intolerabilius est, mortaliter, &c. anathema sit.

Tertio ratione, nam homo in natura lapsa habet principia necessaria ad rectam operationem, nempe intellectum quo novit quid amplectendum, quid fugiendum sit; & voluntatem quæ sequitur iudicium intellectus, & amat vel averfatur id quod ipsi amandum, vel fugiendum proponitur; est etiam capax auxilii divini, si hoc ad bene operandum requiritur. Quidni igitur poterit actum aliquem bonum & honestum, aut propriis viribus, aut saltem per gratiam elicere?

Dices, Scripturam nobis adversari *Psalms. 13.* cum dicitur, Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Et *Isa. 64.* his verbis, Facti sumus ut immundi omnes nos, & quasi pannus menstruata universa justitiæ nostræ. *Verum* hæc testimonia nihil concludunt, non primum, quia non debet intelligi de singulis actibus hominum, quasi omnes mali sint, sed de personis ipsis, ut sensus sit, paucissimos reperiri, qui bonis operibus incumbant. Non secundum, quia eo loquendi modo vult *Isaias* indicare, observantias legales, aliæque opera Judæorum in speciem bona, Deo valde exosa fuisse, eò quòd multis essent contaminata sceleribus.

RESOLUTIO II. *Neque gratia sanctificans, neque fides ad opus moraliter bonum est necessaria.* | PRIMA PARS PROBATUR I. nam peccator potest bene operari moraliter, cum Scriptura peccatores hortetur ad eleemosynam, aliæque bona opera, multaque ipsis præcipiat, quæ haud dubiè sunt bona. Quare cum peccator careat gratia sanctificante, consequens

est ejusmodi gratiam non esse ad bene operandum moraliter, necessariam.

Deinde etsi gratia sanctificans sit circumstantia necessaria, ut opus aliquod sit meritorium de condigno coram Deo; non tamen ut sit bonum intra honestatem moralem; aut etiam ut aliquid de congruo mereatur; alias dispositiones ad justificationem non essent bonæ, aut de congruo meritoria, quod dici non potest.

Tandem cum ex sententia communiori, nullum sit opus indifferens in individuo, si homo sine gratia sanctificante non posset bene operari, sequeretur omnia opera quæ ante justificationem, seu quæ à peccatore fiunt, esse peccata, quod fidei repugnare constat ex Trident. *sess. 6. can. 7.*

Dices 1. Deus testatur *Isaia 1.* se odisse sacrificia & alia opera impiorum. Ne offeratis ultra (inquit) sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi. *Respondeo* ex se bonum esse sacrificium Deo offerre, interdum tamen ejusmodi oblationem posse frædari ex malitia offerentis, & eatenus Deo displicere.

Dices 2. ex August. *lib. de gratia & libero arbitrio cap. 17.* quod fit sine charitate (atque adeo sine gratia sanctificante) nullo modo fieri bene. *Respondeo* Augustinum non loqui de bono morali, quod vix mereatur nomen boni, sed de bono simpliciter, quod scilicet utile sit ad vitam æternam; quale non est nisi fiat ex charitate.

Secunda pars ostenditur. Nam Scriptura aliquando excitat infideles ad bona opera, ut *Daniel. 4.* alias quædam eorum opera laudat, & præmio temporali afficit, ut patet *Exodi 3.* Paulus etiam *Rom. 4.* ait Gentiles fuisse inexcusabiles, quod Deum nõ coluerint; poterant ergo eum honeste, & sine peccato colere, alias fuissent excusabiles.

Accedit ratio, nam potest sine dubio infidelis honorare parentes, dare eleemosynam pauperibus, &c.

Hæc

Hac autem opera erunt bona moraliter, si fiant ex fine aliquo honesto, & rationi consentaneo, qualem infidelis per lumen naturale cognoscere, atque adeo intendere potest: cum hac in re nihil reperi possit, quod superet illius vires, alioqui fide supernaturali destitutas. Quod si omnia opera infidelis essent mala, sequeretur urgente aliquo præcepto, verbi causa, erogandi eleemosynam, eum necessario peccare, si-ve præceptum illud impleret, si-ve non, quod certè affirmari non potest.

Dices 1. ex Paulo ad Rom. 14. Omne quod non est ex fide, peccatum est, opus infidelis non est ex fide, ergo peccatum est. *Respondeo*, Apostolum non loqui de fide Theologica sed de credulitate qua credimus aliquid nobis esse licitum, quæ aliter vocari solet dictamen conscientiæ. Ait ergo illud peccatum esse, quod fit reclamante conscientia, ex quo ut patet, nihil contra prædicta colligitur.

Dices 2. August. sæpe inculcat nullum esse opus bonum sine fide, in infidelibus nullam esse veram virtutem, &c. *Respondeo* eum loqui de opere quod simpliciter est bonum, seu in ordine ad vitam æternam, item de virtute Christiana quæ ad salutem conducit, ut ex lib. 4. contra Iulian. cap. 3. satis intelligitur.

Dices 3. Ut opus sit bonum, debet fieri bono fine, at infidelis idola colens non operatur bono fine, cū omnia opera sua in falsos Deos referat. *Respondeo 1.* hoc non procedere de infideli qui unum verum Deum colit. *2.* Neque de idololatra, quem non credibile est quidquid agit, in malum finem referre, & nunquam, verbi causa, honorare parentes, aut dare eleemosynam ex motivo aliquo honesto, & rectæ rationi consentaneo.

RESOLUTIO III. *Potest homo in natura lapsa efficere opus aliquod moraliter bonum, cum solo concursu Dei generali, sine ullo speciali interioris gratiæ adiutorio.*

PROBATUR 1. ex Paulo *Rom. 2.* ubi ait, Gentes quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, id est, naturæ viribus, absque speciali gratiæ auxilio faciunt opera aliqua legis naturalis, quale est, verbi causa, præceptum de honorandis parentibus; &c.

Probatur 2. Ex Conciliis quæ statuunt, hominem sine auxilio Spiritus sancti non posse credere, sperare, diligere, aut aliud quid facere ut oportet ad salutem; hac enim limitatione non obscure innuunt, posse homines sine gratiâ prædictâ opera facere modo aliquo bono, qui tamen ad salutem non sufficiat.

Probatur 3. hac ratione: Nam ut causa secunda possit exire in aliquem actum, perspicuum est satis esse quod ex parte sua habeat vires sufficientes & non impeditas ad talem actum. At homo in natura lapsa, habet principia sufficientia, & non impedita ad efficiendum opus aliquod moraliter bonum. Habet enim intellectum quo potest practicè judicare, quid hîc & nunc agendum, ex dictis *cap. 1.* habet etiam voluntatem quæ potest naturaliter velle, quod ipsi ab intellectu proponitur, cum in tali actu nihil supernaturale occurrat. Aliunde verò nullum fingi potest impedimentum sive intrinsecum, sive extrinsecum, quod semper, & in qualibet occasione obsit, ne prædictæ potentiæ in suos actus ferantur, adeoque per illas homo opus aliquod moraliter bonum eliciat.

Dices 1. Verba illa Christi *Joan. 15.* Sine me nihil potestis facere, indicant ad quolibet opus bonum necessariam esse gratiam Christi. *Respondeo,* hoc verum esse de quolibet opere supernaturali, seu per se utili ad vitam æternam, non autem de quolibet opere moraliter tantum bono; aliàs ad ejusmodi opera necessaria esset unio cum Christo per fidem, & charitatem, ut patet ex ipso textu, qui præter alia hæc continet; Qui manet in me, & ego in eo,
hic

hic fert fructum multum; quia sine me nihil potestis facere.

Dices 2. Ex Concil. Arausic. 2. cap. 20. hominem nulla facere bona; nisi que Deus præstat ut faciat. *Respondeo* deo ibi agi contra Pelagianos, quatenus dicebant hominem posse propriis viribus naturalibus, absque speciali gratia exequi omnia opera bona, quæ sunt necessaria ad salutem consequendam, quod nemo Catholicorum admittit.

Dices 3. Per opus moraliter bonum peccator se disponit ad gratiam, & remissionem peccatorum, ergo tale opus fieri non potest sine gratia; sequela patet, quia gratia est necessaria ad illud omne opus quod ad salutem conducit, ut dictum est. *Respondeo*, non omnia opera moraliter bona disponere propriè ad remissionem peccatorum, sed ea tantum quæ fiunt ex gratiæ supernaturalis auxilio. Unde etsi homo propriis viribus nequeat elicere opus morale, ut est dispositio ad gratiam, simpliciter tamen illud elicere potest, sub ratione boni moralis.

Dices 4. Pleraque opera moraliter bona fieri non possunt sine gratiæ auxilio, ut quæ dicuntur heroica, ergo idem dicendum de omnibus virtutis acquiratæ operibus, cum sint ejusdem rationis. *Negatur* consequentia, cum enim inter moralia opera alia sint aliis longè difficiliora, non mirum est quod gratiæ auxilium requiratur ad unum, non ad aliud. Unde ex communi sententia, potest homo naturæ viribus leviores tentationes superare, non tamen difficiliore, sine speciali auxilio.

Dices 5. Magna est Dei gratia, quod te constituat in iis circumstantiis, in quibus videt, te bene operaturum. *Respondeo 1.* Vix credi posse, jure ipso creationis, & conservationis nullas deberi homini circumstantias, in quibus vel semel sit bene moraliter operaturus. 2. eo dato, quod homo eliciat actum aliquem honestum, id ut summum referendum esse in beneficium aliquod extrinsecum, non autem in gratiam

aliquam internam, concursui generali superadditam, quæ per se sit causa operis.

CAPUT III.

De necessitate gratiæ ad amandum Deum ut naturæ auctorem.

RESOLUTIO I. *Potest homo in natura lapsa, Deum aliquo modo diligere sine auxilio gratiæ.*] PROBATUR I. ex eo quod Concilia dum negant amorem Dei haberi posse sine gratia, non de quacunque illius dilectione loquuntur, sed de ea quæ sit ut oportet ad salutem. Ita Arausic. 2. can. 25. & Trident. sess. 6. can. 3.

*Probat*ur secundo ratione; nam homo per lumen naturale cognoscit Deum existere, eumque esse infinitè perfectum, & summè bonum; item se ab illo pendere quoad esse, & conservari, atque adeò valde dignum esse qui ametur. Quidni ergo poterit hominis voluntas propriis viribus, in aliqualem saltem Dei amorem prorumpere? Præsertim cum negari non possit, quin homines virtute, aut ingenio præstantes, parentesque nostros, & alios quibus beneficio aliquo obstricti sumus, naturaliter diligamus.

Dices 1. Nullum pietatis opus fieri potest sine gratia, sed quævis dilectio Dei est opus pietatis ex Augustino epist. 29. ergo, &c. *Respondeo* dilectionem aliquam esse opus pietatis tantum naturalis, ad quam non requiritur gratia; aliam verò supernaturalis, de qua anteceditur intelligendum est.

Dices 2. Imperfectus Dei amor est dispositio ad perfectam charitatem, adeoque ad gratiam sanctificantem; at nulla talis dispositio haberi potest sine gratiæ auxilio. *Respondeo* majorem falsam esse, loquendo de amore imperfecto, qui in Deum ut naturæ auctorem redit; ille enim est naturalis, ac proinde non potest propriè ad gratiam disponere.

Dices 3. Omnis amor Dei vel est benevolentia, vel concupiscentia, posterior non est honestus, ac pro-

inde

inde de eo hic non agitur, prior verò est supernaturalis ordinis, adeoque haberi non potest sine gratiæ auxilio. *Respondeo* hic duo falsa supponi. 1. amorem concupiscentiæ erga Deum non esse honestum, nam cum verè Deus sit bonum nostrum, & finis noster, amor quo ut talem eum diligimus, inordinatus esse nequit. 2. omnem amorem benevolentia erga Deum esse supernaturalem, oppositum enim sequenti resolutione probabitur.

Dices 4. Augustinum nobis adversari epist. 107. cum ait, liberum arbitrium ad diligendum Deum primi peccati granditate perdidimus. *Respondeo* sensum esse; nos per peccatum amissa charitate, consequenter amisisse facultatem seu potentiam ad diligendum Deum, ut oportet ad salutem.

RESOLUTIO II. *Potest homo in naturalapsa, diligere Deum amore aliquo benevolentia, sine auxilio gratia.*] **PROBATUR**, quia si non potest, hoc est, quia omnis amor benevolentia erga Deum est supernaturalis, at hoc falsum est cum ipsa ratio naturalis superiori lumine minime illustrata dicat, Deum à nobis ex benevolentia amandum esse, utpote inter res naturales maximè bonum & perfectum, Voluntas autem & intellectus sunt potentia inter se ita ordinata, ut quod iste naturaliter amplectendum esse iudicat, illa per se propriis viribus amplecti possit. Cum ergo eiusmodi actus sit naturalis, nulla ratio est cur nequeat voluntas propriis viribus, in eum prorumpere.

Confirmatur, nam cum amor ille sit ordinis naturalis, voluntas secundum se est illi sufficienter proportionata, adeoque non requiritur auxilium gratia, ut principium necessarium ad producendum physicè talem actum. Aliunde verò non est gratia necessaria, tanquam principium extrinsecum removens impedimenta, quæ voluntatem alioqui potentem, à prædicto amore retardare possent; non enim semper occurrunt eiusmodi impedimenta, ut patet

in eo

in eo simplici complacentiæ affectu, quo homo vult Deo omnes perfectiones naturales quas habet.

Dices 1. Amor amicitia & amor benevolentia idem sunt; at nulla est amicitia naturalis hominis ad Deum ex S. Thom: 2.2. q. 25. art. 1. Ergo nec benevolentia, ac proinde Deus non potest diligi amore benevolentia, sine gratia. *Respondeo 1.* Maiorem falsam esse, cum amicitia includat amorem mutuum, non autem simplex benevolentia, ut notat S. Doctor loco citato. 2. falsam item esse minorem & contra S. Thomam ibidem, ut non obscure ex eo colligitur, quia docet amicitiam fundari in aliqua communicatione, quare cum sit communicatio hominis ad Deum, non modo quoad bona supernaturalia, sed etiam quoad naturalia, non tantum inter illos esse potest amicitia supernaturalis, sed etiam naturalis.

Dices 2. Unica est in Deo bonitas, adeoque unius tantum rationis benevolentia ad eum terminari potest, eò quòd actus ab objecto formali sumunt suam speciem. Est autem aliqua benevolentia supernaturalis erga Deum, ut constat ex Scriptura, & Patribus; ergo nulla naturalis admitti debet. *Respondeo* ad terminandas varias species benevolentia, satis esse quòd Dei bonitas etsi unica, apprehendatur ut potens communicare bona diversorum ordinum, nempe naturalia, & supernaturalia.

Dices 3. Amor benevolentia est idem ac amor super omnia, quia amat soli Deo perfectionem, & bonitatem infinitam: atqui amor Dei super omnia non potest haberi sine auxilio gratia, ergo nec amor benevolentia. *Respondeo* per amorem Dei super omnia vulgò non intelligi amorem illum benevolentia qui tantum est affectivus, sed obedientialem, qui præterquam quòd Deo sincerè amat suam bonitatem infinitam conjunctus est cum firmo proposito obediendi illius voluntati, omnique studio cavendi quacunque ab ea tantisper avertere possunt.

RÉSOLUTIO III. *Non potest homo in natura lapsa, propriis viribus amare super omnia Deum, ut natura auctorem.* PROBATUR, nam ille dicitur amare Deum super omnia, qui per absolutum decretum proponit illi in omnibus placere, omniaque illius præcepta quocumque tempore servare, & peccata opposita fugere, ita ut si Deus præcisè ut auctor naturæ super omnia diligatur, in tali amore virtualiter includatur firmum & efficax propositum, servandi totam legem naturalem, & cavendi omnia peccata mortalia illi repugnantia. Atqui non potest homo in natura lapsa, propriis viribus habere firmum & efficax propositum, servandi longo tempore totam legem naturæ, cum talis observatio naturæ viribus sit impossibilis, ut cap. sequenti dicemus: ergo neque potest propriis viribus amare super omnia Deum, ut naturæ auctorem, saltem actu absoluto, & de se efficaci, de quo tantum agimus.

Dices 1. Amor prædictus est ordinis naturalis, ergo naturæ viribus obtineri potest. Non sequitur, quia etsi amor ille non excedat vires phisicas voluntatis humanæ, per se spectatæ, eas tamen superat si spectentur difficultates sine gratia divina insuperabiles, quæ nunc occurrunt in diuturna totius legis naturalis observatione, & fuga omnium peccatorum ipsi repugnantium. Hinc enim fit, Dei amorem perfectum, & super omnia, cum debeat includere firmam & absolutam voluntatem, servandi longo tempore totam naturæ legem esse naturaliter impossibilem, eò quod non potest voluntas suis viribus efficaciter velle facere id, quod per easdem vires, sine speciali auxilio, facere non potest.

Dices 2. Potest homo in hoc statu creaturam aliquam super omnia diligere, ergo & Deum, præsertim cum habeat propensionem naturalem ad eum hoc modo amandum. Non sequitur, tum quia res sensibiles melius cognoscuntur, quàm Deus, atque adeo facilius amari possunt; tum quia amor Dei su-

per omnia virtualiter includit observantiam omnium præceptorum naturalium, idque per longum tempus, in amore autem creaturæ nihil simile reperitur. Quare etsi homo lapsus habeat naturalem inclinationem ad Deum super omnia diligendum, ea est impedita propter appetitum sensitivum, & tentationes externas, adeoque non potest in actum reduci, sine speciali auxilio.

Dices 3. Potest nunc homo quod posset in pura natura, at tunc posset naturaliter Deum amare super omnia, quia haberet præceptum ita illum amandi, & tamen careret gratia. *Respondeo,* supposito quòd in statu puræ naturæ, teneretur homo Deum amare super omnia, consequenter illi daretur auxilium aliquod ordinis naturalis, per quod ejusmodi præceptum exequi posset: hoc enim planè consentaneum esset suavi dispositioni divinæ providentiæ, quæ nunquam deest in necessariis & creaturas omnes sive racionales, sive irracionales per media suis naturis proportionata, ad fines suos dirigit.

CAPUT VI.

De necessitate gratiæ, ad servanda præcepta naturalia.

RESOLUTIO I. *Non potest homo lapsus servare longo tempore totam legem naturalem, sine gratia.*
PROBATUR 1. ex Script. Nam *Ezech. 36.* Deus promittit se facturum (utique per auxilium gratiæ) ut in præceptis ejus ambulemus. 2. Conciliis, & Patribus qui contra Pelagium ostendunt, totam legem divinam non posse impleri sine gratia Dei.

Neque dicas eos loqui de lege divina, ut etiam comprehendit præcepta supernaturalia; agunt enim de impotentia quæ competit homini in natura lapsa ad servandam totam legem, quod non potest intelligi nisi de lege naturali; cum etiam in natura integra haberet homo ex se impotentiam ad præcepta supernaturalia. Non etiam dictæ impotentia causam referunt

referunt in supernaturalitatem præceptorum, sed in fragilitatem ipsius hominis, quæ præcipue consistit in deordinatione appetitus sensitivi, illiusque proclivitate ad peccata legi naturali repugnantia.

Probat 3 Ratione, nam servare longo tempore omnia præcepta legis naturalis, & peccata omnia illi contraria vitare. hoc quidem est munus naturæ integræ, & quoad omnes suas potentias sanæ, quæque nullam gravem difficultatem sive internam, sive externam paritur, per quam possit à bonorum operum exercitio retardari. Cum ergo in statu naturæ lapsæ, homo sit in deterius mutatus, & ægritudinem in facultatibus suis contraxerit, sentiatque aliam legem in membris suis, repugnantem legi mentis suæ, eumque captivantem sub lege peccati, & aliunde variis occasionibus, & tentationibus ad malum pellatur, fieri non potest quod sine speciali auxilio, totam naturæ legem longo tempore observet.

Dices 1. *Deuter. 30.* dicitur, mandatum divinum non esse supra nos. Distinguo, non est supra nos auxilio divino adjuvos, concedo, tali auxilio destitutos, nego. Hinc intellige illud *Eccles. 15.* Si volueris mandata servare, conservabunt te, sensus enim est, si volueris per gratiam, quæ præsto est tibi.

Dices 2. Præcepta omnia legis naturalis sunt proportionata viribus liberi arbitrii, ergo possunt ab homine perfici sine gratia. Distinguo antecedens, sunt proportionata quoad ordinem, concedo, quoad eorum executionem, adhuc distinguo, nam id verum est in natura integræ, non in lapsæ, qualis est jam, propter impedimenta occurrentia.

Dices 3. Potest homo sine gratia servare unum, aut alterum præceptum naturale, ergo & singula, ergo & omnia; quia non simul occurrunt, sed unum post aliud. *Respondeo* à signo distributivo ad collectivum nullam esse consequentiam, ut patet, si quis colligeret hominem posse pedibus conficere centum miliaria, quia potest unum, vel alterum.

RE.

RESOLUTIO II. *Potest homo in natura lapsa, cum divino auxilio servare omnia præcepta naturalia.*] ITA omnes Catholici contra recentiores hæreticos. *Probat*ur 1. ex Script. *Matth. 11.* Jugum enim meum suave est, & onus meum leve 1. *Joan. 5.* Mandata ejus gravia non sunt.

*Probat*ur 2. ex Conciliis, Arausicanum 2. can. ultimo statuit, omnes baptizatos Christo auxiliante posse & debere quæ ad salutem pertinent, adimplere. Et Trident. sess. 6. can. 18. Si quis, inquit dixerit Dei præcepta homini etiam justificato, & sub gratia constituto, esse ad observandum impossibilia, anathema sit. Similia habent Patres passim.

*Probat*ur 3. Ratione, nam homo tenetur legem divinam servare, ergo potest eam implere, saltem per gratiam, cum nemo teneatur ad impossibile. Alias certè Deus transgressores suæ legis graviter plectens, injustus esset & crudelis, si ea esset observatu impossibilis.

Dices, non posse observari præceptum illud, Non concupisces, quia eo prohibentur ipsi motus concupiscentiæ indeliberati, & rationem prævenientes; siquidem consensus deliberatus prohibetur præcepto, Non moechaberis. Neque illud, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ut colligitur ex *August. lib. de Spiritu & littera, cap. 36.*

Verum ista facile diluuntur. Primum quidem, quia præcepto, Non concupisces, non prohibentur tanquam mali ipsi motus concupiscentiæ, cum sint merè naturales, & nullo modo voluntarii, sed ipse liber consensus internus in concupiscentiam, qui cum Dei auxilio vitari potest. Præcepto verò, Non moechaberis, prohibetur fornicatio, ut opere expleta.

Secundum etiam refellitur, quia Augustinus non negat Deum in hac vita posse amari super omnia appetitativè, sed tantum posse ita diligere, ut affectus continuo in eum tendat, neque ab illo tantillum deviet,

crea

creaturam aliquam inordinate amando; talis enim amor solis beatis, qui clara Dei visione perpetuo fruuntur, saltem de lege ordinaria, non autem viatoribus, competit.

Quæres, quænam gratia requiratur, ut homo totam legem naturalem obsequare possit. Respondeo absolute loquendo, ad hoc sufficere auxilia actualia, neque requiri fidem, aut gratiam habituales, eo quod tota lex naturalis perfici potest per actus ejusdem ordinis, ad quos non requiritur fides, aut gratia sanctificans, saltem ex natura rei; neque ulla ratio est, cur nequeat homo gratia, aut fide carens, ita juvari à Deo ut totam illam legem diu observet. Ordinariè tamen diuturna legis naturæ observatio, non habet locum nisi in fidelibus, eò quod homines ex motivis fidei sumunt vires ad debellandos demones, & concupiscentias frenandas, quibus facile cedunt ii qui fide carent. Imò vix unquam contingit, hominem gratia sanctificante destitutum, etsi alioqui fide præditus sit præcepta omnia legis naturæ diu servare; quia cum jam à Deo aversus sit per peccatum in quo jacet, facile illius præcepta contemnit, & tentationibus occurrentibus consensum præbet.

RESOLUTIO III. *Non potest homo in natura lapsa, vitare omnia peccata venialia longo tempore, cum auxiliis ordinariis gratiæ, ex speciali tamen privilegio potest.* PRIMA PARS probatur 1. ex Script. 1. Joan. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, Jacobi. 3. In multis offendimus omnes. At hæc intelliguntur etiam de justis, qui non carent ordinariis gratiæ auxiliis.

Probat 2. ex Conciliis Milevitanum cap. 5. dicit anathema illi qui prædicta Ioannis verba sic accipienda putaverit, ut ex humilitate dicendum sit nos habere peccatum, non quia ita verè sit. Et Trident. sess. 6. can. 23. hoc statuit, si quis dixerit hominem justificatum, posse in tota vita peccata omnia etiam venia-

venialia vitare, nisi ex speciali privilegio (quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia) anathema sit; similia apud Patres videri possunt.

Probatum 3. Ratione; nam gratia sanctificans cum ordinariis auxiliis, non sanat perfectè naturam humanam, non enim aufert rebellionem appetitus sensitivi adversus rationem, nec inclinationem naturam ad malum, nec tentationes ab extrinseco ingruentes, nec denique alias difficultates quæ in exercitio bonorum operum occurrunt; quare fieri non potest, ut cum gratia ordinaria homo ita cautè vivat, ut longo tempore caveat omnia peccata venialia.

Secunda pars fuit definita in Tridentino loco citato, & patet ex sensu Ecclesiæ, quæ credit B. Virginem ab omni peccato veniali per speciale privilegium fuisse immunem. Ratio autem est, quia quod non possumus ad longum tempus omnes culpas veniales fugere, hoc provenit ex infirmitate nostra; præcipue ex pugna appetitus sensitivi, qui continuo concupiscit adversus spiritum & magnam rectè agendi difficultatem nobis ingerit. At Deus gratiæ suæ efficacitate potest nos sanare, & motus concupiscentiæ perfectè cohibere, ita ut nunquam peccemus venialiter.

Ceterum, excepta B. Virgine, nullus sanctorum ab omni culpa veniali in hoc mundo immunis fuit, cum neque ex Scriptura, neque ex Conciliis aut Patribus talis exceptio colligi possit. Neque refert illud quod Ecclesia canit de Joanne Baptista in hymno illius, ne levi saltem maculare vitam, fame posses. Sensus enim est, cum maximo semper studio curasse, non tantum ut gravia peccata fugeret, sed etiam levissima: illius autem nativitas celebratur, non quod ab omni peccato veniali immunis fuerit, sed quia in utero materno sanctificatus, & in gratia confirmatus fuit.

CAPUT V.

De necessitate gratia, ad actus supernaturales.

RESOLUTIO I. *Non potest homo credere mysteria fidei, ut oportet ad salutem sine gratia auxilio, etiam postquam sufficienter sunt proposita, & probatum ea à Deo esse revelata.*] EST DE FIDE contra Pelagium, probaturque 1. ex sequentibus Scriptura locis, Joan. 6. Nemo potest ad me venire (scilicet per fidem, ut intelligitur ex verbis sequentibus) nisi Pater meus traxerit eum. Ephes. 2. Gratia salvi facti estis per fidem, & hoc non ex vobis, donum enim Dei est. Philip. 1. Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini.

Probat 2. ex Conciliis. Arausic. 2. can. 25. statuit, per peccatum primi hominis, ita inclinatum & atteritum fuisse liberum arbitrium, ut nullus postea aut diligere Deum sicut oportet, aut credere in Deum possit, nisi gratia & misericordia divina eum praverit. In Conc. autem. Trid. sess. 6. can. 3. sic statuitur. Si quis dixerit sine praverente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, anathema sit. Omitto Patres.

Probat 3. Ratione, nam intellectus noster non potest sine gratia auxilio, edere assensum qui superat virtutem illius naturalem, talis est assensus fidei, siquidem intellectus noster nulli veritati facultate propria assentiri potest, nisi ea vel immediate, vel mediate per rationem naturalem pateat; assensus autem fidei fundatur per se in sola auctoritate Dei, & ad eam refertur, ut ad rationem formalem propter quam homo credit, quaecunque ab Ecclesia ut à Deo revelata proponuntur. Ergo ad ejusmodi assensum requiritur auxilium gratia. *Confirmatur* nam certum est ex fide, hominem sine gratia nihil posse efficere, quod

quod verè ad illius salutem conducat. Hoc autem falsum esset, si posset homo propriis viribus elicere assensum fidei, cum hic ad salutem planè sit necessarius.

Ubi adverte non repugnare, quin possit homo naturæ viribus credere mysteria fidei, assensu aliquo opinativo & humano, ut ex restrictione apposita in Conciliis citatis non obscure intelligitur, ipsaque experientia satis ostendit in hæreticis, qui etsi fide infusa careant, assentiuntur quibusdam mysteriis, nimirum ex motivo aliquo humano, adeoque naturæ viribus. Ratio quoque idem demonstrat, quia etsi mysteria fidei sint obscura, & captum humanum longè superent, tamen debitè proposita, variisque argumentis comprobata valde credibilia redduntur, quo fit ut actu aliquo imperfecto, & humano naturaliter credi possint.

RESOLUTIO II. *Voluntas credendi, illiusque initium est ex speciali Dei auxilio.*] QUOD ut intelligas, *Nota 1.* ad assensum fidei non tantum prærequirit revelationem, & propositionem credendorum, sed etiam piam affectionem voluntatis, quæ intellectum inducat ad assentiendum mysteriis propositis. Cum enim fidei propositio non sit evidens intellectui necessitatem non infert, neque illius facultatem determinat; quare oportet ut præcedat voluntatis affectus à quo determinetur.

Nota 2. Cum nihil sit volitum, quin præcognitum, hominem non posse velle credere, nisi prius per intellectum judicaverit credendum esse, vel, expedit credere, aut quid simile. Atqui hoc iudicium dicitur initium voluntatis credendi, sicut voluntas credendi dicitur initium actus fidei, qui ex imperio illius fit, dico igitur & illam voluntatem, & hoc voluntatis initium esse ex Dei auxilio.

Prima pars est de fide, & probatur 1. autoritate, tum Concilii Arausici 2. statuentis can. 5. ipsum credulitatis affectum esse ex gratiæ dono, & inspiratione
Spi-

Spiritus sancti; tum Augustini qui libro de prædeterminatione Sanctorum cap. 2. ait, Paulum ad fidem quam vastabat, gratia potentiore fuisse conversum, ut ex nolente fieret volens credere. Et cap. 8. ejusdem libri, Quid ergo oramus (inquit) pro nolentibus credere, nisi ut Deus in illis operetur & velle?

Probatur 2. Ratione, nam inter causam, & effectum debet esse proportio, ita ut si effectus sit supernaturalis, causa item supernaturalis esse debeat: atque actus fidei est supernaturalis, & imperatur à voluntate credendi, adeoque est effectus illius. Ille igitur actus voluntatis quo homo vult credere, est supernaturalis, non secus atque ipse actus fidei; ac proinde non potest fieri sine speciali auxilio gratiæ.

Dices, Apostolus Rom. 7. Velle, inquit, adjacet mihi, perficere autem non invenio, quibus verbis denotat voluntatem credendi esse à nobis, ipsam autem fidem à Deo. Respondeo illud velle supponere gratiam, quia ut ait idem Apostolus Philip. 2. Deus est qui operatur in nobis velle, & perficere. Ait ergo, velle adjacet mihi, quia secundum gratiam hominis interioris condelectatur legi Dei; subjungit verò, perficere autem non invenio, quia sentiebat aliam legem in membris suis, legi mentis suæ repugnantem, & eum captivum ducentem sub lege peccati.

Secunda pars suadetur, quia cum actus quo voluntas vult credere ut oportet ad salum, sit supernaturalis, requiritur ut in intellectu præcedat illuminatio sufficiens ad talem affectum excitandum, eique proportionata, & consequenter quæ sit ejusdem ordinis; talis autem illuminatio nihil est aliud quam vocatio interna, seu prima gratia auxilians qua homo excitatur, & prævenitur à Deo, ad bene agendum in ordine ad salutem æternam.

RESOLUTIO III. *Non potest homo sine speciali auxilio amare Deum, ut authorem gratiæ sive amore benevolentia, sive amore concupiscentia.*] **PRIMA PARS probatur 1. nam amor ille est charitas; at charitatem esse**

℞

esse

esse maximum Dei donum, patet ex Paulo *Rom. 5. & Ephes. 6.* Concilia etiam statuunt, hominem non posse habere charitatem, vel diligere Deum ut oportet, sine auxilio gratiæ. Ita Milevitanum *canon. 4. & Arausic. 2.* ac Trident. locis resolutione prima citatis.

Probatur 2. Nam cum actus speciem sumant ab objectis formalibus, in quæ tendunt, Deus autem ut gratiæ author, sit objectum supernaturale, consequenter amor benevolentia, quo Deus sub eo respectu diligitur, est supernaturalis; & quod inde fit, non potest elici sine supernaturali gratiæ auxilio. Accedit quod talis amor est actus veræ pietatis, idque per se, & ex vi proprii objecti, non autem ex relatione alicujus superioris actus imperantis, quomodo actus virtutum moralium opera pietatis esse possunt. Idem etiam actus est dispositio ad justificationem, quæ & similia illi competere nequeunt, nisi ex gratiæ auxilio.

Dices, Deus ut author gratiæ, voluntati nostræ representatur sub majori ratione boni, quàm ut author naturæ; ergo sub illa ratione facilius amari potest, atque adeò sine auxilio gratiæ. *Non sequitur,* voluntas enim tunc tantum facilius fertur in objectum, sub majori ratione boni propositum, quando tale objectum viribus illius est proportionatum; quod hic non contingit.

Ex dictis collige, non posse hominem diligere Deum ut gratiæ authorem benevolentia imperfecta sine speciali auxilio, dictæ enim rationes etiam in tali amore proportionate servata locum habent. Neque illa imperfectio impedit, quin actus sit supernaturalis ordinis; cum nequaquam opus sit, ut omnes actus ad eundem ordinem spectantes, summam in eo perfectionem habeant.

Secunda pars ostenditur, tum quia inter actum & objectum debet esse proportio; atqui Deus ut author gratiæ; est objectum supernaturale, ergo
& amor

& amor concupiscentiæ, qui in illum sub ea ratione fertur, supernaturalis esse debet; tum quia amor concupiscentiæ, quo Deum diligimus ut bonum nostrum supernaturale, generat spem assequendi tale bonum. Hæc autem spes numeratur inter virtutes Theologicas, quæ communi iudicio sunt supernaturales; ergo & prædictus amor in ordine actuum supernaturalium collocandus est.

Dices, amor concupiscentiæ erga Deum, includit amorem amicitæ ad seipsum, amicitia autem ad seipsum est naturalis, ergo & amor concupiscentiæ quo Deus diligitur. *Respondeo*, benevolentiam in amore concupiscentiæ inclusam, esse tunc naturalem, quando bonum quod concupiscitur est naturale, supernaturalem verò quando bonum illud est supernaturale, ut hic contingit.

RESOLUTIO IV. *Non potest homo servare quoad substantiam, ullum præceptum affirmativum supernaturale de interno actu, absque gratia auxilio.*] **RATIO EST**, quia præceptum affirmativum supernaturale datur de actibus fidei, spei, & charitatis, prout ad salutem conducunt; illi autem actus sunt quoad substantiam supernaturales, ut ex hæcenus dictis satis intelligi potest, breviterque ostenditur, quia ille actus dicitur quoad substantiam supernaturalis, qui secundum se præcisè abstrahendo à modo quo, verbi causa, fit laudabiliter, & meritoriè, & à qualibet circumstantia qua reddatur difficilior, adhuc superat naturæ vires, adeoque exigit principium supernaturale à quo producat; quales esse actus virtutum Theologicarum, constat ex præcedentibus resolutionibus. Non ergo possunt præcepta de illis actibus servari quoad substantiam, absque auxilio gratiæ.

Confirmatur, nam quamvis gratis daremus, prædictos actus non esse quoad substantiam supernaturales, sed quoad modum duntaxat, non tamen

posset homo servare præceptum supernaturale quoad substantiam illius, absque supernaturali auxilio, quia nimirum actus illi præcipiuntur, ut sunt necessarii ad salutem, adeoque modus eorum supernaturalis ad ipsam substantiam præcepti pertinet.

Ex his autem colligendum 1. resolutionem istam non tantum intelligi de omnibus præceptis collectivè sumptis, sed etiam de singulis, idque quoad quemlibet illorum actum, ita ut non modo necessaria sit gratia, ad servanda simul præcepta omnia fidei, spei, & charitatis, sed etiam ad exercendos singulos actus istarum virtutum, qui sub præceptum cadunt; quia scilicet singuli sunt supernaturales quoad substantiam, adeoque per se vires naturales superant.

Collige 2. Quòd etsi præceptum eliciendi actus supernaturales aliquando non urgeat, si tamen quis velit tunc elicere actum, de se aptum ad præceptum implendum, si eo tempore obligaret, ad talem actum gratia est necessaria; quia scilicet est ejusdem rationis, & naturæ cum eo actu, quo præceptum tempore obligationis impletur.

Collige 3. Quando præceptum supernaturale obligat, non posse vitari peccatum contra illud, absque auxilio gratiæ; non enim vitatur peccatum contra præceptum affirmativum obligans, nisi fiat actus qui præcipitur; ille autem actus est supernaturalis, neque potest fieri sine gratia; ergo neque præceptum de tali actu servari, adeoque nec culpa illi contraria vitari, sine auxilio gratiæ.

RESOLUTIO V. *Non potest homo sive proxime, sive remote se disponere ad gratiam habitualem, sine auxilio gratiæ.*] PRIMA PARS probatur, tum quia dispositio proxima ad gratiam habitualem, consistit per se loquendo & extra Sacramentum, in actu contritionis perfectæ vel amoris Dei super omnia; atqui ejusmodi actus non possunt haberi sine speciali gratia, ex Triden. *sess. 6. can. 3.* tum quia dispositio proxima
debet

debet esse proportionata formæ ad quam disponit, & ejusdem ordinis cum illa; gratia autem sanctificans est supernaturalis ordinis; tum denique quia dispositio proxima ad justificationem est verus actus pietatis, & ad salutem propriè pertinet, ac proinde requirit gratiam.

Secunda pars ostenditur, quia initium justificationis sumitur à remotis dispositionibus, quod autem tale initium sit opus gratiæ Dei probatur, tum ex dictis resol. 2. tum ex Arausic. 2. can. 25. statuente, in omni bono opere Deum incipere, non autem nos; tum ex Tridentino sess. 9. cap. 5. ubi dicitur, exordium justificationis in adultis sumi à gratia præveniente; tum ex rationibus quibus prior pars fuit probata, illæ enim ad illam proportionaliter applicari possunt.

Dices, ex communi placito Theologorum, facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam, ergo potest homo propriis viribus se ad gratiam sanctificantem saltem remotè disponere. *Respondeo* antecedens non posse intelligi, de faciente quod in se est, ex propriis viribus, quia sic ut summum efficere potest actum aliquem honestum naturalis ordinis, qui defectu proportionis ad formam supernaturalem disponere nequit. Sensus ergo est, facienti quod in se est ex gratiæ auxilio, Deum non denegare ulteriorem gratiam.

CAPUT VI.

De nonnullis actualis gratiæ divisionibus.

RESOLUTIO I. *Celebris est divisio gratiæ actualis in excitantem, & adiutantem.* ITA sumitur ex Patribus, & Conciliis, ac speciatim ex Tridentino sess. 6. cap. 5. & 6. Gratia excitans etsi latius nonnunquam sumatur, propriè juxta communè acceptationem, nihil aliud significat quàm motionem quandam supernaturalem in animo hominis divinitus excitatam, quæ consistit in illustratione intellectus,

& inspiratione voluntatis, seu in sancta cogitatione, & pio affectu, quibus Deus pulsat cor hominis, illudque veluti dormiens excitat ad actum quendam supernaturalem, juxta illud *Apoc. 3.* Ego sto ad ostium, & pulso.

Ubi nota 1. Quod quemadmodum vox illius qui dormientem excitat, profertur absque consensu dormientis, ita gratia excitans confertur homini absque illius consensu; non quod anima merè passivè se habeat ad illam excitationem, est enim actus quidam vitalis qui à potentia vitali necessariò profuere debet, sed quia etsi physicè, non tamen liberè ad eam concurret.

Nota 2. Ex probabiliori sententia, Deum per se immediatè, & non interventu alicujus qualitatè, aut motionis creatæ, pios illos motus in nobis excitare. Siquidem ex Conciliis, & Patribus, non alia videtur colligi gratia, nisi aut habitualis, quæ complectitur gratiam sanctificantem, & virtutes infusas; aut actualis, quæ in actibus quibusdam indeliberatis constituitur, nempe in sancta cogitatione intellectu, & pio voluntatis affectu.

Dices, ergo gratia pendebit à natura; quod est Pelagianum. *Distinguo,* nam si pendere à natura idem sit, ac pendere ab anima operante per modum naturæ seu necessariò, & non liberè, conceditur; si verò sensus sit, nos viribus naturæ posse in nobis ejusmodi motus excitare, negatur; requiritur enim ut Deus in nobis eos excitet, non per virtutem aliquam creatam, & in anima receptam, sed per se immediatè in illos influendo, per concursum quendam specialem & supernaturalem à Pelagio nunquam admissum, ut patet ex *lib. 1. cap. 14.*

RESOLUTIO II. *Gratia adjuvans communiter sumitur pro auxilio quodam actuali ordinis supernaturalis, quo voluntas elevatur, & juvatur ad eliciendos actus qui facultatem illius superant.*] **DUBIUM** est autem, an gratia adjuvans actualis requiratur, non modò ad actus.

actus supernaturales qui fiunt sine habitu, sed etiam ad eos qui procedunt à potentia habitu supernaturali instructa.

Nonnulli affirmant, oppositum tamen magis placeat, quia potentia habitu supernaturali instructa, habet vires sufficientes ad agendum supernaturaliter, sicut in naturalibus potentia habitu informata, est principium sufficiens actus naturalis. Ergo tunc non est necessaria gratia actualis adjuvans, ut sic, siquidem illa tantum requiritur, ut elevet & juvet potentiam, ex se ad agendum improporzionatam.

Dices, utrobique præter habitum requiri motionem quandam actualem, & fluentem, quæ ultimum complementum tribuat potentia, siquidem potentia cum habitu est tantum constituta in actu primo, actus autem secundus est perfectior, & magis actualis quàm primus; quare potentia cum habitu, non est principium sufficiens ad agendum, nisi per aliquid adveniens compleatur. *Verum* hoc refellitur, tum quia ex communi sententia: in naturalibus potentia habitu instructa habet vires plusquam sufficientes ad agendum, cum non modo possit actum simpliciter exercere, sed etiam cum facilitate; tum quia potentia cum illo complemento non erit in actu secundo constituta, sed tantum in actu primo, adeoque erit imperfectior actu secundo, & quod inde fit, ulterius aliquod complementum exiger.

Instabis, potentia quidem alevata per habitum, habet virtutem effectivam sufficientem, qua verè possit agere, si velit, sed non tribuitur illi per solum habitum ut actu velit, aliàs quandiu habet habitum, semper operaretur; requiritur ergo auxilium adjuvans, quoad agendum moveatur. *Sed* contrà, nam repugnat aliquem verè posse velle agere, & tamen carere aliquo complemento potentia necessario ad agendum, ut dicitur infra si ergo potentia habitu instructa, est sufficiens ut verè possit agere;

si velit, non requiritur auxilium aliquod adjuvans, quo ad agendum impellatur.

Negue refert quod non tribuatur potentia per solum habitum, ut actu velit, hinc enim non sequitur, quod homo praeter habitum debeat recipere auxilium aliquod, quo moveatur ad agendum, sed tantum quod ipse habitu jam instructus ponat actum secundum, quod praestare potest cum concursu Dei simultaneo, qui nunquam deest.

RESOLUTIO III. Gratia adjuvans non concurret prius natura ad opus supernaturale, quam liberum arbitrium, neque se habet proprie ut causa totalis respectu actus supernaturalis, sed ut causa partialis duntaxat.

PRIMA PARS probatur, nam prius natura concurrere ad effectum aliquem, aliud nihil est proprie loquendo, quam prius natura attingere effectum, eumque producere. At non potest gratia adjuvans prius natura producere actum supernaturalem, quam liberum arbitrium in eundem influat; siquidem in quocumque priori sive temporis, sive naturae, actus ille est vitalis & liber, quod habere nequit sine concursu liberi arbitrii. *Confirmatur*, nam alias sequeretur esse actualem volitionem sine influxu ipsius voluntatis: item volitionem liberam inevitabiliter evenire, & non posse a voluntate impediri, cum ex hypothese prius quam ipsa concurret, producta sit.

Secunda pars ostenditur, nam illa vocari solet causa partialis alicujus effectus, quae illum non producit nisi dependenter ab alia causa: atqui gratia adjuvans non producit actum supernaturalem, nisi dependenter a libero arbitrio: ergo est causa tantum partialis respectu illius. *Negue refert* quod totus actus supernaturalis pendeat a gratia non enim pendet ab ea totaliter, sed partialiter duntaxat; quia nequit illum producere nisi dependenter a concursu voluntatis; quare etsi dici possit causa totalis totalitate effectus, non tamen totalitate causae de qua hic agimus.

Dicitur.

Dices 1. Augustinum libro de prædestinatione Sanctorum cap. 2. Invehi in nonnullos qui docebant, Deum & liberum arbitriū esse causas partiales actus supernaturalis fidei. *Respondeo* ibi reprehendi Semi-pelagianos, quia inter nos, & Deum ita partiebantur ut dicerent, initium fidei esse à nobis nulla gratia præventis, incrementum verò à Deo. Hoc autem valde alienum est à quæstione quam tractamus.

Dices 2. Causa partialis arguit vim agendi imperfectam; qualis Deo, aut gratiæ tribui non potest. *Respondeo* antecedens falsum esse, non enim illa dicitur causa partialis, quæ habet virtutem agendi imperfectam, sed quæ exhibet actualem influxum se solo non sufficientem ad producendum effectum, qui proinde per concursum aliunde advenientem perfici, & compleri possit. Licet autem non possimus Deo tribuere virtutem agendi limitatam, nil tamen vetat quòd influxus extrinsecus ab eo ortus, non contineat omnem perfectionem possibilem in ratione influxus. Et similiter etsi gratia in ratione gratiæ perfecta sit, nihil tamen vetat quod non habeat omnem perfectionem, quæ requiritur ad productionem actus in seipso vitalis.

Dices 3. In causis partialibus qualibet habet influxum, & conatum ita sibi proprium, ut neutra ab altera tanquam à causa propriè efficiente illum recipiat: At gratia adjuvans est causa adæquata faciens ut homo bene operetur, quare illa est causa totalis bonæ operationis. *Respondeo* negando minorem, nam gratia adjuvans ut sic, non movet hominem ad agendum, sed illum juvat in actuali operatione; Gratia verò excitans etsi hominem moveat ad agendum, non tamen illi imponit agendi necessitatem, ut fides docet, sed illi suas partes relinquit, ut se nimirum determinet ad opus pium, cum alioqui ab eo possit abstinere, si velit: quare non potest dici causa adæquata operationis, in sensu argumentum.

RESOLUTIO IV. *Alia est divisio gratia actualis; in operantem, & cooperantem.*] ITA colligitur ex Scriptura, Conciliis, & Patribus, quatenus saepe ajunt, Deum in nobis; & nobiscum operari; priori enim loquendi modo indicatur gratia operans, posteriori cooperans: speciatim verò notandum est illud Augustini libro de gratia & libero arbitrio cap. 17. cooperando perficit quod operando incipit, quoniam ipse ut velimus operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Et postea, ut ergo velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum operatur.

Ex quibus Augustini verbis insurgit triplex dubitatio, *prima*, quo sensu ille dicat, Deum operari in nobis sine nobis, ut velimus; cum velle sit actus à voluntate nostra elicitus. *Respondeo* hoc non ita debere intelligi, ut voluntas nostra merè passivè se habeat, ad motum illum in quo gratia operans consistit; cum enim sit actus vitalis, à potentia vitali efficienter procedere debet. Sensus igitur est, gratiam operantem esse illam, qua Deus operatur in nobis ut velimus, non quidem sine nobis physicè operantibus, sed sine nobis moraliter seu liberè concurrentibus. Non enim illæ actiones nobis tribui solent; quæ sunt sine libertate, quæque dicuntur actiones hominis; sed ex duntaxat ad quas nos liberè determinamus, & quæ propriè actiones humanæ appellantur.

Secunda difficultas est, quomodo gratia operans distinguatur ab excitante. *Respondeo* nō distingui realiter sed tantum quoad voces, nam etiam excitans consistit in pia intellectus cogitatione, & motu voluntatis, qui actus fiunt in nobis sine nobis; quoniam Deus in nobis eos producit ante consensum nostrum liberum, etsi ad illos physicè, & vitaliter concurramus. Et hoc ipsum clarè colligitur ex verbis Augustini antea relatis: dum enim ait, ipse ut velimus operatur incipiens, ostendit initium salutis nostræ à gratia.

gratia operante pendere. At certum est ex Concil. Trid. sess. 6. cap. 5. initium salutis à gratia excitante procedere, ex quo sequitur, gratiam operantem ab excitante non distingui.

Tertia difficultas est, quod nam sit discrimen inter gratiam operantem, & cooperantem. *Respondeo*, idem esse discrimen inter gratias illas, ac inter gratiam excitantem, & adjuvantem; hæc enim gratiæ divisio cum illa coincidit, ut ex dictis satis manifestum relinquitur. Itaque sicut ex probabili sententia, eadem est gratia excitans, & adjuvans; ita illa eadem gratia qua Deus operatur in nobis ut velimus, quando vocationi consentimus, nobiscum cooperatur, adeoque simul est gratia operans, & cooperans, diverso respectu.

Si quis tamen cum aliis putet, gratiam excitantem juvare tantum moraliter, dicendum est eam realiter distingui ab adjuvante, quæ causalitatem realem & physicam necessario infert; eodemque modo gratia operans, à cooperante distinguenda est.

Atque ex his collige, quid dicendum sit de alia vulgari divisione gratiæ actualis in prævenientem, & comitantem seu subsequenter; ea enim coincidit cum præcedentibus: siquidem gratia quæ nos excitat ad bonum, & eatenus operatur in nobis sine nobis, eadem nos prævenit: Quæ verò nos juvat in actuali operatione, nobisque cooperatur, eadem liberum nostrum consensum censetur comitari. Unde eadem est gratia excitans, operans, & præveniens; eadem adjuvans, cooperans, & comitans, quæ etiam

subsequens appellatur, quia prævenientem supponit.

*De principia divisione gratia actualis in sufficientem
& efficacem.*

RESOLUTIO I. *Datur gratia aliqua ad salutem
sufficiens, eaque ab excitante, & adjuvante in actu
primo spectata, realiter indistincta.*] PRIMA PARS est
de fide, probaturque 1. ex Scriptura in qua Deus sa-
epe conqueritur, quod peccatores ab ipso ad poeni-
tentiam vocati, converti noluerint. At non iuste
quereretur de illis, nisi haberent auxilium sufficiens
ad poenitentiam agendam.

*Probatur 2. ex Conciliis, Arausic. 2. can. 25. statuit,
omnes baptizatos posse quae ad salutem pertinent
exequi, si velint. Et Trident. sess. 6. cap. 5. & can. 4. do-
cet dari hominibus gratiam, cum qua iustitiam con-
sequi possent, nisi propria voluntate ei resisterent.
At haec est gratia sufficiens; et si careat effectu.*

*Probatur 3. Ratione, quia nisi homo qui non con-
vertitur, haberet auxilium sufficiens ad conversio-
nem, non illi vitio verteretur, quod non conver-
tatur; sicut enim non imputatur ad culpam quod
quis ex ignorantia invincibili aliquid omittat, ita
nec ille culpandus est, qui ex impotentia non effi-
cit id, quod ipsi praecipuum est. Verum ista fir-
miora evadent ex dicendis resol. 3. ubi ostende-
mus nulli homini denegari auxilium ad salutem suf-
ficiens.*

*Secunda pars ostenditur; nam gratia illa dicitur suf-
ficiens ad aliquem actum, quae tribuit vires suffici-
entes ad illum eliciendum; at gratia excitans, saltem
conjuncta cum adjuvante in actu primo spectata, si
haec ab illa realiter distinguitur, tribuit vires suffici-
entes ad eliciendos actus, ad quos proximè movet,
ergo ea est verè sufficiens.*

*Notandum autem eam proportionem servan-
dam esse; inter gratiam excitantem, & sufficien-
tem, ut quae proximè excitat ad aliquem actum,*

des.

det etiam vires proximè sufficientes ad eum eliciendum : quæ verò tantum mediatè & remotè ad aliquod opus excitat, non nisi mediatè & remotè vires ad illud exequendum conferat.

RESOLUTIO II. *Ea tantum gratia dicitur absolute, & vere sufficiens ad aliquam operationem, quæ sufficit non tantum ut homo dicitur utcumque posse operari, sed etiam ut actu operetur, si velit.* EST communis contra authores physicæ prædeterminationis, qui volunt auxilium illud esse verè sufficiens ad operationem, quod tribuit posse operari, etsi necessariò requiratur aliud auxilium realiter à sufficienti distinctum, ut quis actu operetur.

Probaturs 1. Quia cum potentia ordinetur ad operationem, & non nisi propter illam detur, ex communi summo hominum sensu & usu, ille non dicitur habere facultatem verè & proximè sufficientem ad aliquid agendum, qui caret principio aliquo prorsus necessario, ut actu operetur; sic enim homo, verbi causa, non aliter dicitur habere sufficientem & proximam potestatem ad videndum, nisi quia habet quicquid requiritur ut actu videat, si videre velit, Illa igitur gratia sola dicenda est verè & proximè sufficiens ad conversionem, quæ non solum sufficit ut homo converti possit, sed etiam quæ sufficit ut actu, si velit, convertatur, non expectato ullo alio complemento, ex parte ipsius gratiæ sufficientis, ad actualem operationem intrinsecè requisito.

Probaturs 2. Nam si gratia est duntaxat sufficiens ut homo possit utcumque bene operari, non autem ut bene operetur, sequitur eum qui talem præcisè habet gratiam, non teneri bene operari; ergo si non bene operetur, hoc illi ad culpam imputari non debet; quandoquidem auxilium quod habet, non confert illi vires sufficientes, ut bene operetur, sed ut possit bene operari duntaxat. Quis autem credat eum non esse objugandum, qui cum gratia sufficienti non bene operatus est?

Dices 1. ex August. lib. de correptione & gratia cap. 11.
 Primo homini datum est posse perseverare, non autem perseverare, ergo gratia sufficiens datur tantum ut homo possit operari, non autem ut actu operetur. Sed negatur consequentia, vult enim tantum Augustinus, primum hominem habuisse gratiam sufficientem ad actu perseverandum, non tamen actu perseverasse, idque non ex defectu ipsius gratiæ, sed ex mera hominis libertate, qui auxilio dato uti noluit.

Dices 2. Homo justus dicitur habere auxilium sufficiens ad perseverandum, ut docent Theologi ex Concilio Trident. *sess. 6. cap. 13.* & tamen ille non habet quidquid ad actu perseverandum præcisè requiritur ex parte principii, cum successu temporis alia, & alia auxilia ad perseverandum necessaria acquirat. *Respondeo,* justum habere tantum auxilium remotè sufficiens ad perseverandum, nos autem hic loquimur de gratiâ quæ proximè sit sufficiens ad aliquem actum, & contendimus eam talem esse debere, ut nihil illi desit ex parte principii, ad agendum.

Dices 3. Ut homo actu credat, præter auxilium sufficiens requiritur cõkursus supernaturalis ex parte Dei. Ergo absolutè potest auxilium dici sufficiens ad posse, etsi non sit sufficiens ad operari. *Respondeo* hanc objectionem nullius esse momenti, quia ut gratia verè sit sufficiens ad opus aliquod, dicimus præter illam nihil requiri, quod sit prærequisitum ad operationem, tanquam principium illius, aut veluti complementum actus primi: non tamen negamus, quin sit requisitus concursus Dei, se tenens ex parte ipsius operationis, eique proportionatur.

RESOLUTIO III. *Parvulis omnibus paratum est auxilium sufficiens ad salutem, quantum est ex parte Dei, nullus etiam est adultus qui tali auxilio careat.]*
PRIMA PARS probatur, tum quia Deus sincere vult omnes

omnes homines salvos fieri nulla est autem ratio cur parvuli à communi illo beneficio excludantur; tum quia Christus pro omnibus mortuus est, pro omnibus satisfecit, omnium est redemptor, omnium salvator, aut quoad efficaciam, aut saltem quoad sufficientiam. At quis dicat Christum pro parvulis mortuum non esse, neque esse eorum redemptorem, aut liberatorem? Tum denique quia Christus instituit Sacramentum Baptismi, in remedium peccati originalis, atque adeò pro iis omnibus qui tali peccato infecti sunt, ac maximè pro omnibus parvulis quia cum rationis usu non polleant, propriis actibus salvari non possunt. Omnes ergo parvuli, quantum est ex parte Dei, paratum habent auxilium ad salutem sufficiens.

Dices, qui sincerè optat ut remedium aliquod alicui applicetur, debet cavere ne quid illius applicationem impediat. At Deus hoc non cavet in omnibus parvulis, verbi causa, in iis qui in utero materno moriuntur, quibus nulla humana industria succurri potest. *Respondet* majorem veram esse de eo, qui vult voluntate consequente & efficaci, ut remedium aliquod adhibeatur, ille enim res ita debet disponere, ut de facto remedium applicetur. Secus dicendum de eo qui tantum id vult, voluntate antecedente & inefficaci, qua ratione Deus vult salutem parvulorum, qui sine remedio intereunt; sufficit enim quòd ille res ordinet in finem, & præparet media ad illum necessaria, quæ per se loquendo applicari possint.

Secunda pars suadetur 1. ex Script. quæ docet, Deum ad se omnes homines invitare, omnes illuminare, nolle mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat, quæ & similia apertè denotant, Deum nulli adulto gratiam sufficientem ad salutem denegare. Quod etiam expressè tradunt Chrysostr. *homil. 7. in Joann.* August. *lib. de Genesi contra Manichæos cap. 3.* & alii plerique, quos brevitatis causa prætereò.

Proba-

Probaturs 2. Quia qui verè & ex animo desiderat alicui finem, illico paratus est ei suppeditare media ad illum finem assequendum necessaria; si ea aliunde haberi non possunt. Atqui Deus sincerè desiderat omnibus salutem; juxta illud 2. *ad Timoth. 2.* Qui vult omnes homines salvos fieri, ergo paratus est omnibus conferre media ad ejusmodi finem necessaria, præsertim cum hæc ipsi aliunde comparare nequeant.

Probaturs 3. Nam omnes homines rationis usu præditi, tenentur observare omnia præcepta contenta in decalogo; quod cum præstare non possint; saltem longo tempore, sine gratiæ auxilio; tenetur Deus illis conferre gratiam ad hoc sufficientem; aliàs deesset hominibus in necessariis ad salutem, quod ab ipsius bonitate, & promissionibus valde alienum est.

Dices 1. ex Paulo *Ephes. 4.* Gentiles alienatos esse à vita Dei per ignorantiam, propter cæcitatem cordis ipsorum; id est, propter peccata sua privatos esse auxilio ad cognoscendum, & colendum Deum necessario. Verùm non ea est mens Apostoli; cum ipse alibi disertè doceat, Gentiles esse inexcusabiles, eò quòd Deum non glorificaverint. Vult ergo solum ostendere, infideles suis plerumque peccatis impedimentum apponere gratiæ uberiori, qua ad fidem, & justificationem disponi possent.

Dices 2. ex Augustino in expositione quarundam propositionum *epist. ad Rom. proposit. 62.* Pharaonem adeo fuisse obduratum, ut obtemperare non posset; unde sequitur eum non habuisse auxilium sufficiens ad obtemperandum. *Respondeo* verba Augustini sumenda esse in sensu composito, ut scilicet Pharaon quatenus erat induratus adversus motiones divinas, non posset earum impulsu sequi; quod non impediabat quin simpliciter posset iis obedire, quia pravam illam animi obfirmationem abjicere poterat.

Dices

Dices 3. Vel auxilium sufficiens distinguitur ab efficaci, vel non, si non distinguitur, ergo cum multi careant auxilio ad salutem efficaci, carent etiam sufficienti. Si distinguitur, ergo qui non habet auxilium efficacem, non potest salvari, adeoque caret auxilio ad salutem necessario, & sufficienti; siquidem sine auxilio efficaci nullus de facto salvari potest. *Respondeo* auxilium sufficiens non distingui realiter, seu quoad entitatem, aut vim agendi ab efficaci, sed tantum moraliter, seu per ordinem ad operationem sequuturam; quare etsi quis non habeat auxilium efficacem, quo de facto convertatur, habet tamen sufficiens quo potest actu converti, si velit.

RESOLUTIO IV. *Gratia sufficiens ad conversionem non datur quovis tempore, est tamen semper omnibus parata ad vitandum novum peccatum, quod sine illa vitari nequit.* **PRIMA PARS PROBATUR,** quia gratia sufficiens consistit saltem ex parte, in motibus indeliberatis gratiæ excitantis, seu prævenientis, ut supra dictum est; experientia autem testatur ejusmodi motus non semper nobis adesse, non enim continuo Deus mentem nostram sanctis cogitationibus illuminat, affectumque accendit per bona desideria, ad pœnitentiam de peccatis agendum: quare non quovis momento temporis, auxilium ad conversionem necessarium nobis tribuitur.

Dices 1. Script. hortatur peccatores ut quam celerimè ad Deum convertantur, ergo semper adest gratia sufficiens ad conversionem. *Non sequitur,* quia Scriptura vult tantum peccatores moneere, ut inspirationes divinas non negligant, & inutiles abire patientur; sed potius earum motionem sequantur, quoties se iis pulsati adverterint.

Dices 2. S. Tho. 3. p. 9. 86. art. 1. pronunciat opinionem existimantium, hominem non posse quamdiu vivit, ad Deum per pœnitentiam converti, esse erroneam. *Respondeo* S. Doctorem non loqui de ea opinione quæ asserit, auxilium sufficiens ad conversionem quovis

quovis momento non dari, sed de illa quæ docet, homines aliquos in hac vita adeò esse induratos, ut per auxilium gratiæ ad bonum flecti nequeant; hoc enim repugnat statui viatorum, quorum voluntas flexibilis est ad bonum & ad malum.

Secunda pars probatur, nam nisi homines haberent auxilium sufficiens & necessarium, ad vitandum novum peccatum, non peccarent, cum nemo peccet in eo, quod vitare nequit, ut docet August. *lib. de peccatorum meritis & remissione cap. 33.* aliisque locis. At qui homines etiam indurati & excæcati, peccant quando liberè mandata divina transgrediuntur, ut patet ex Judæis qui etsi essent indurati, *Joan. 12.* peccarunt tamen graviter, quod Christum non receperint, *Joan. 15.* habent ergo auxilium sufficiens ad peccata vitanda.

Dices 1. Scriptura jubet nos orare, ne intremus in tentationem; hoc autem esset superfluum, si semper adesset gratia sufficiens ad superandam tentationem. *Respondet*, id non esse superfluum, quia per auxilium remotè sufficiens, quod semper, dum tētamur, adest, possumus obtinere illud quod ad superandam tentationem, & peccatum vitandum proximè & immediatè sit sufficiens.

Dices 2. Non datur peccatori singulis momentis, auxilium sufficiens ad conversionem, ex dictis, ergo nec ad vitandum peccatum sequela patet, quia cum teneatur converti, nisi convertatur peccabit. *Respondet* præceptum conversionis ad Deum non semper urgere, sed certis duntaxat temporibus; quoties autem talis obligatio incumbit, Deus tribuit peccatori auxilium sufficiens, quo possit converti si velit. Poterat hinc quæri an auxilium gratiæ detur omnibus æqualiter: verum hujus difficultatis resolutio negativa, satis constare potest *ex lib. 1.* ubi de prædestinatione.

RESOLUTIO V. *Admittenda est gratia quadam officax, eaq; quoad entitatē ab excitante realiter indistincta.*

1^a] PRIMA PARS est certa ex Scriptura, Cōciliis, & Patribus, & facile probatur; nam gratia efficax est illa qua Deus nos movet efficaciter, seu ita ut effectus sequatur: at dubitari non potest, quin saepe ex motione gratiæ divinæ effectus sequatur, cum innumera bona opera ex illius impulsu quotidie fiant: ergo certum & indubitatum est, dari quandam gratiam efficacem, quæcunque illa sit.

Secunda pars ostenditur ex Augustino, qui de gratia efficaci sapissime agit sub nomine vocationis, illuminationis, suasionis, suavitatis aliisque similibus quæ ad gratiam excitantem pertinent. Libro de Spiritu & littera cap. 34. visorum (inquit) suasionibus agit Deus ut velimus, & ut credamus. Et lib. de gratia & libero arbitrio cap. 5. ait, ut Paulus de cœlo vocaretur, & tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola.

Accedit ratio, nam ea est propriè gratia efficax, quæ facit ut agamus: seu quæ ita nos impellit ad agendū, ut de facto sequatur operatio, sive effectus, at impellere ad agendum proprium est gratiæ excitantis, seu prævenientis.

Dices 1. Potest contingere ut duo peccatores æquali gratia à Deo excitentur, & unus eorum vocationi respondeat, alter minimè: qui autem consentit, habet aliquod auxiliū quod alteri concessum non est, & hoc auxiliū est efficax, quia actu efficit ut peccator consentiat: oportet ergo ut ejusmodi auxiliū à gratia excitante distinctum sit. *Respondeo* eū qui consentit, non necessario habere aliquod auxiliū prævium, distinctum à gratia excitante, sed satis esse quòd excitatus, & vocatus sit in iis circumstantiis, in quibus illius conversio est sequutura: hoc enim maximum est beneficium, quod alteri concessum non est. Dico prævium, nam consentiens habet auxiliū in actu secundo adjuvans, quo alter caret.

Dices 2. Gratia excitans non elevat voluntatem ad actus

ad actus supernaturales, sed tantum eam suaviter allicit, ut tales actus velit elicere, ergo ea præcisè non est gratia efficax: cum istius munus sit elevare potentiam ad opus bonum. *Respondeo* non sequi, proprium enim munus gratiæ efficacis est, impellere suaviter ad opus; efficientis verò seu adjuvantis elevare potentiam ad actum supernaturalem, & cum ea ad illum intimè influere.

Dices 3. Illuminatio, vocatio, & suasio, potiùs ad litteram quàm ad spiritum pertinent, ergo gratia efficax in iis non consistit. *Respondeo* eam vocationem pertinere ad spiritum, qua intellectus interiùs illuminatur, & cor accenditur ad amorem boni; qua ratione gratia excitans in ea constituitur. Ea autem vocatio erit gratia efficax, si dicat ordinem ad consensum sequuturum: sive ipsamet ad ejusmodi influxum realiter, & intimè influat sive non.

RESOLUTIO VI. *Etsi juxta probabilem sententiã, gratia efficax realiter, & physicè voluntatem moveat & inclinè ad opus bonum, non tamen ad illud eam physicè prædeterminat.*] **PRIMA PARS PROBATUR**, nam gratia efficax est motio quædam realis in anima existens, eamque veluti per modum cujusdam impetus impressi, ad opus bonum inclinans; quare sicut in rebus corporeis, impetus effectivè & realiter ad motum localem concurrat, ita proportionè servata impetus voluntati impressus ad motus spirituales, & supernaturales animæ realiter cooperari debet. *Confirmatur*, nam gratia efficax non minùs movet voluntatem, quam habitus illi inhærens, atqui habitus per modum causæ physicæ, & realis movet voluntatem ad opus; ergo idem de gratia efficaci sentiendum videtur.

Secunda pars est valde communis contra recentiores Thomistas, & probatur multipliciter, primò quia certum est ex fide, gratiam efficacem non nocere libertati, sive quoad potentiam, sive quoad usum; at noceret libertati saltem quoad usum, si voluntatem physicè:

physicè prædeterminaret ad unum, ut patet ex dictis
lib. 1. cap. 18.

Secundo, quia certum est ex fide, hominem posse gratiam abjicere, eique dissentire si velit; hoc enim expressè definitum est in Concilio Trident. *sess. 6. cap. 5. & can. 4.* Ibi autem agitur de gratia efficaci, ut perspicuum est ex errore opposito qui damnatur; ergo de fide est hominem posse gratiam efficacem abjicere, eique dissentire si velit; at quomodo potest talem gratiam abjicere, eique dissentire, si eâ positâ necesse est ut consentiat, & impossibile ut ponat dissentium?

Tertio, quia certum est ex fide, eum qui non convertitur, adeoque qui caret gratia efficaci, posse converti, ac proinde habere auxilium sufficiens ut convertatur, si velit. At hoc esset impossibile, si fieri non potest ut homo ponat actum conversionis sine motione prædeterminante, qua caret, quæque non est in potestate illius.

Quarto, quia certum est ex fide, Lutherum, & Calvinum errasse quantum ad vim ineluctabilem, quam tribuebant gratiæ efficaci. Siquidem quoad hoc in Concilio Tridentino damnati fuere. At non errassent, si gratia efficax haberet vim physicè prædeterminandi voluntatem ad unum, cum hæc prædeterminatio inducat antecedentem agendi necessitatem, adeoque sit planè ineluctabilis.

Dices 1. ex Scriptura non obscure colligi, voluntatem nostram physicè prædeterminari per gratiam efficacem; ut cum dicitur *Ezech. 36.* Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & *Isa. 46.* Omne consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet. Et *1. Cor. 4.* Quis est qui te discernit? Nam Deus efficaciter facit nos facere, quatenus physicè nos ad agendum prædeterminat; ac sine ejusmodi prædeterminatione consilium illius facile poterit corruere; & qui convertitur seipsum discernet ab eo qui non convertitur.

Respon-

Respondeo ista omnia rectè posse intelligi, absque eo quòd Deus nobis agendi necessitatem imponat, ac proinde, etsi nos ad agendum minimè prædeterminet. *Primum* quidem, quia ex communi usu loquendi, potest aliquis in asionibus, aliisque modis similibus facere ut alius det eleëmofynam, aut aliud quid faciat: *Secundum* verò, quia ut decretum Dei firmum sit, non opus est ut executioni manderetur per media prædeterminantia: sed sufficit quòd applicet media repudiabilia, quæ juxta infallibilem Dei præscientiæ effectum sint habitura. *Tertium* etiam, quia ut homo qui convertitur, verè à Deo discernatur ab eo qui non convertitur, & non ille seipsum discernat, sufficit quòd Deus illi immiserit eam gratiam, per quam sciebat eum convertendum.

Dices 2. Gratiam physicè prædeterminantem habere fundamentum in Concil. Arausic. 2. can. 4. ubi statuitur Deum non expectare voluntatem nostram, ut à peccato purgemur; at illam expectaret, si ipse eam non prædeterminaret ad consensum. *Respondeo*, Deum non expectare voluntatem nostram in sensu Semi-pelagianorum, qui ibi damnantur, nempe antequam ipse gratia sua eam prævenit; jam tamen præventæ expectare, ut ipsa se ad consensum liberè determinet, non quidem sola, sed simul cum divino auxilio, in ipsum consensum intimè influente.

Dices 3. Multa esse in Augustino, quæ vix intelligi possunt sine prædeterminatione physica: ut cum ait, Deum dare vires efficacissimas voluntati, nos trahere miris modis: occulta, & ineffabili potestate operari in cordibus humanis, bonam voluntatem, &c. *Verùm* ista nihil concludunt, nam ut supra vidimus, ipsa vocatio apud Augustinum interdum dicitur efficacissima quia nimirum hominem movet ad opera valde sublimia, & supernaturalia. Ea etiam vocatur tractus, quia trahitur animus delectatione, amore, modisque similibus qui summam suavitatè, nullam coactionem, aut necessitatem continent.

Unde

Unde quod talibus mediis suavibus, & alioqui repudiabilibus, Deus quod intendit à voluntate creata infallibiliter obtineat, hoc certè majoris sapientia, & potentia opus est, quàm si id per gratiam physicè prædeterminantem, & profus ineluctabilem, assequeretur.

Dices 4. Auxilium efficax habet efficaciam à se, non autem à voluntate creata; at hoc falsum esset, si eam non prædeterminaret ad actum: sic enim voluntas seipsam determinando, causa esset quod gratia haberet effectum, adeoque esset efficax. *Respondeo,* quod gratia sit efficax in actu primo, id nullo modo pendet à voluntate; ab ea tamen quodammodo pendet, quod in actu secundo sit efficax, seu potius efficiens; quia se determinando ponit conditionem sine qua gratia careret effectu.

Dices 5. Si gratia efficax non prædeterminat voluntatem ad actum, sed potius voluntas sine prævia determinatione agit si vult, non agit si non vult, ergo non gratia sibi subjicit voluntatem, sed voluntas sibi subjicit gratiam, quod repugnat Concilio Arausico. 2. can. 6. *Respondeo* hinc tantum sequi gratiam efficacem subjici voluntati quoad usum, quod verissimum est. Neque hoc repugnat Concilio citato, ibi enim agitur contra Semipelagianos, quatenus ita subjungebant gratiam voluntati, ut vellent liberum arbitrium propriis viribus quærendo, pulsando, &c. posse ad vocare gratiam: quod valde à sententia quam defendimus, alienum est. Multæ aliæ objectiones huc spectantes cum earum solutionibus, videri possunt in suavi concordia *disp.* 3.

RESOLUTIO VII. *Efficacia gratia consistit in certa congruitate, & contemperatione vocationis divinæ cum libero arbitrio, qua posita, juxta præscientiam Dei sequitur infallibiliter effectus.*] ID PATET 1. ex August. qui non rarò talis congruitatis meminit, præsertim verò *lib. 1. ad Simplicianum qu. 1.* ubi ita habet; Non volentis, nec currentis, sed misereantis est Dei, qui

qui hoc modo vocavit, quomodo aptum erat eis quæ sequuti sunt vocationem; nam cuius miseretur, sic eum vocat quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat. Et postea, verum ergo est, multi vocati, pauci electi, illi autem qui non congruebant, nec contempserantur vocationi, non electi; quia non sequuti, quamvis vocati. Vide plura ibidem.

Probat 2. Nam ex communi sententia, efficacia gratiæ constituenda est, aut in aliqua vi intrinseca prædeterminandi physicè voluntatem, aut in cooperatione voluntatis, aut in congruitate ipsius gratiæ cum voluntate, at primum supra rejectum est, secundum etiam refellitur, quia non ideò gratia est efficax, quia voluntas operatur, quin potius ideò voluntas operatur, quia gratia est efficax: quare efficacia gratiæ non potest formaliter sumi à cooperatione voluntatis, cum sit causa illius, eamque præcedat, Unde August. agens de gratia efficaci, eam vocat altam, secretam, & secundum Dei propositum, aitque à nullo duro corde respui, & ita agere sensum, ut accommodare faciat assensum, quæ & similia planè indicant, efficaciam gratiæ antecedere consensum voluntatis, eumque causare, ac proinde in eo non posse consistere. Reliquum igitur est ut tertium sit verum cum non appareat in quare alia gratiæ efficacia constitui possit.

Probat 3. Nam cum difficile sit rectè conciliare libertatem nostram, cum certitudine prædestinationis, & efficacia gratiæ, hie modus amplectendus est tanquam probabilior, qui ex una parte libertati non officit, ex alia vero certitudini prædestinationis, & gratiæ efficaci sufficienter prospicit. Hoc autem rectè fiet si dicas, prædestinationem habere suum effectum, per auxilia quidem secundum se repudiabilia, ita tamen genio voluntatis accommodata, ut juxta præscientiam Dei, effectum infallibiliter sint habitura.

Dices 1. Interdum contingit ut homo ex innata libertate,

bertate, nolit efficere id quod sibi congruit, ergo efficacia gratiæ non consistit præcisè in tali congruitate; quia alias contingeret gratiam efficacem carere effectu, quod repugnat. *Respondeo*, omnia auxilia quantumvis congrua in actu primo, posse rejici, cum voluntatem non prædeterminent: nunquam tamen contingere, quod homo de facto respuat illud auxilium quod ipsi ita congruit, ut juxta infallibilem Dei præscientiam, effectum sit habiturum.

Dices 2. Vel potest homo converti sine auxilio congruo, vel non potest: si non potest, ergo illi tantum possunt converti, qui de facto convertuntur, cum alii careant auxilio congruo. Si potest, supponamus quod de facto convertatur, tunc vel illius conversio fiet sine gratia efficaci, quod dici non potest, vel certè dicendum erit gratiæ efficaciam non consistere in congruitate illa. *Respondeo* posse hominem antecedenter converti, etsi non habeat auxilium efficaciter congruum, non tamen consequenter, quia ex hypothesi quod convertetur, consequens erit eum fuisse vocatum eo modo, quo juxta præscientiam Dei ipsi congruum erat, ut vocantem non sperneret.

Dices 3. Vel potest homo abjicere gratiam congruam, vel non potest; si non potest, tollitur libertas; si potest, ergo gratia efficax frustrari potest effectu suo, quod cum repugnet, dicendum est efficaciam gratiæ in congruitate non consistere. *Respondeo* posse hominem potestate antecedenti rejicere gratiam congruam, non tamen potestate consequenti, quatenus fieri non potest, ut homo non consentiat ei gratiæ, cui juxta præscientiam Dei est consensurus.

Dices 4. Supponamus duos homines æquali gratia à Deo præventos, tunc vel uterque consentiet, si nempe gratia sit congrua, vel uterque dissentiet, si congrua non sit; At hoc repugnat libertati, quia

R

cum

cum liberum illud sit, quod positus omnibus ad agendum prærequisitis, potest agere vel non agere, necesse est ut unus ex illis possit consentire, etsi alter non consentiat. *Respondeo* negando minorem quia etsi cum gratia & physice, & moraliter æquali uterque consentiat, aut uterque dissentiat; uterque tamen spectata gratia in actu primo, liber manet ad consentiendum, vel dissentiendum, proindeque etsi unus consentiat, alter dissentire potest, quod ad libertatem sufficit.

CAPUT VIII.

De existentia, & natura gratiæ habitualis.

RESOLUTIO I. *Præter gratias actuales, de quibus hæctenus actum est, admittendum est donum aliquod gratiæ divinitus infusum, quod post operationem in anima nostra habitualiter remanet.*] **PROBATUR** 1. ex Scriptura, quatenus ait 2. ad *Timoth.* 1. & 1. *Cor.* 3. Spiritum sanctum habitare in nobis; & *Joan.* 14. Deum in nobis mansionem facere. At Deus non potest habitare, & permanere in hominibus, nisi per donum aliquod habituale & permanens. Consentunt Patres quatenus de gratia sanctificante loquuntur, ut de pulchritudine quadam eximia, in anima habitualiter permanente,

Probatum 2. Nam homo denominatur justus, non tantum quando actu operatur, sed etiam quando dormit, aut nihil actu agit. Ea autem denominatio non est extrinseca, sed intrinseca, & per gratiam inhaerentem, quæ proinde debet esse habitualis.

Probatum 3. Nam per Baptismum justificantur non solum adulti, sed etiam infantes: hæc autem justificatio cum sit vera & interna, fit per gratiam veram & internam; quæ cum nequeat esse actualis, quia infantes non sunt capaces ullius motionis actualis in Deum, in habitu aliquo aut qualitate permanente consistere debet.

Quare.

Quæres, an prædicta resolutio sit de fide. Respondeo
 1. ante Concilium Trident. eam non fuisse de fide,
 quia non satis evidenter continetur in Scriptura,
 & aliunde à nullo unquam Pontifice, aut Con-
 cilio fuit determinata, tanquam ex fide certa ne-
 que antiqui Scholastici reprobant ut hæreticam,
 sententiam Magistri Sententiarum affirmantis,
 charitatem habitualem non esse aliquid creatum
 & inhærens animæ, sed ipsam personam Spiritus
 sancti.

Respondeo 2. Ex probabili sententia, jam post Con-
 cil. Trident. esse de fide, siquidem multa ibi tradun-
 tur, quæ non possunt intelligi, nisi de gratia habitua-
 li, ut quod *sess. 6. cap. 7.* legitur eos qui justitiam Chri-
 stianam acceperunt, debere eam ceu primam stolam,
 candidam & immaculatam conservare; & *can. 32.* Ju-
 stum per bona opera mereri augmentum gratiæ, a-
 liaque id genus, quæ etsi expressè non agant de gra-
 tia habituali, habent tamen verba æquivalentia. Ac-
 cedit quòd Catechismus ejusdem Concilii tractatu
 de Baptismo, declarat à Tridentina Synodo fuisse
 definitum, gratiam esse divinam qualitatem in ani-
 ma inhærentem; quod certè de actione aliqua intel-
 ligi non potest.

RESOLUTIO II. *Habitus gratiæ sanctificantis*
realiter à charitate distinguitur.] **PROBATUR 1.**
 Nam nulla apparet repugnantia, quare non possit
 Deus producere formam quandam sanctificantem;
 realiter ab habitu charitatis distinctam. Ergo fa-
 tendum est id ita factum esse, cum Concilia, & Pa-
 tres plerumque agant de gratia, & virtutibus infusis
 tanquam de rebus distinctis, quando docent in justi-
 ficatione infundi gratiam, & virtutes, aut quid si-
 mile.

Probat 2. Nam cum gratia naturam perficiat,
 ut in ordine naturæ ponimus formam substantia-
 lem, & potentias agendi ab ea dependentes, ita in
 ordine supernaturali constituenda est forma aliqua

primaria & veluti substantialis, à qua habitus operativi tanquam potentia aliqua ratione pendeant. Illud autem munus non potest competere charitati, quia cum sit in voluntate, supponit tanquam priores habitus qui intellectum perficiunt. Ergo dicendum est dari habitum quendam gratia distinctum à charitate, aliisque virtutibus infusis, per quæ anima recipiat esse divinum, fiatque divina confors natura.

Dices 1. Quicquid in Scriptura dicitur de gratia, dicitur etiam de charitate; ut quod per eam homines Filii Dei constituentur, spiritualiter regenerentur, &c. ergo gratia, & charitas non distinguuntur realiter. *Respondeo 1.* incertum esse, an prædicta intelligantur de charitate habituali, de qua tantum agimus; possunt enim commodè intelligi de actuali, eique tribui non ut formæ, sed ut perfectissima dispositioni. 2. Dato quod de habituali intelligantur, dicendum esse prædicta illi competere, non præcise ratione sui, sed quatenus cum ipsa gratia habituali inseparabiliter est connexa. Atque hæc distinctio applicari potest ad alia multa, quæ ex Patribus afferri solent.

Dices 2. Concilium Tridentinum *sess. 6. cap. 7.* cum dixisset, unicam esse causam formalem nostræ justificationis, paulò inferius docet nos justificari, dum charitas diffunditur in cordibus nostris; ergo hæc est forma justificans. Non sequitur, quia aliud est nos justificari, dum charitas infunditur, aliud nos justificari per charitatem, tanquam per formam sanctificantem.

Dices 3. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate: at nulla est necessitas ponendi gratiam aliquam habitualem, ab ipsa charitate distinctam: siquidem nulla est supernaturalis operatio, quæ in alias virtutes infusas commodè referri non possit. *Respondeo,* etsi eo titulo non sit necessaria gratia, ab habitibus operativis distincta; alia tamen ex causa ponenda videtur,

videtur, nempe ut hominem constituat in statu supernaturali, ex quadam congruitate præsupposito, ad habitus operativos ejusdem ordinis.

RESOLUTIO III. *Gratia habitualis ex natura sua augetur potest, idque in infinitum; augetur autem de facto in hominibus per bona ipsorum opera, ac proinde possunt homines quamdiu vivunt, ultiores in justitia & sanctitate progressus facere.*] PRIMA PARS PROBATUR

1. ex Scriptura *Apocalyps. 22.* Qui justus est, justificetur adhuc, & sanctus, sanctificetur adhuc. *Eccl. 18.* Ne verearis usque ad mortem justificari, id est, in justitia progressus facere. 2. Ex *Trid. sess. 6. cap. 10.* ubi dicitur, Homines justificados, in ipsa justitia per Christi gratiam accepta, crescere, atque magis justificari. 3. Ratione, nam cum gratia sit qualitas quædam supernaturalis, nihil impedit quin possit intendi, est enim proprietas qualitatis posse intendi; & aliunde supernaturalitas non repugnat intentioni, cum actus supernaturales sint magis, & minus intensi.

Secunda pars ostenditur, quia si gratia non potest in infinitum augetur, hoc oritur vel ex parte Dei, vel ex parte ipsius gratiæ, vel ex parte subjecti in quo recipitur; non primum, quia Deus cum sit infinite potes, gratiam semper intendere potest; non secundum, quia gratia est quædam naturæ divinæ participatio; hæc autem potest magis, ac magis in infinitum participari; non tertium, quia anima recipit gratiam, per potentiam obedientialem passivam, quæ nullum habet terminum.

Dices, si gratia augetur posset in infinitum, sequeretur dari posse gratiam majorem gratia Christi. Respondeo, id non esse absurdum, spectatâ absolutâ Dei potentiâ, & gratiâ Christi in ratione entis.

Tertia pars suadetur 1. Nam cum Scriptura hortatur justos ut ampliusificentur, & in charitate crescant, satis indicat gratiæ augmentum fieri debere per bona ipsorum opera. 2. Nam in Concilio

Tridentino *sess. 6. can. 24.* sic statuitur, Si quis dixerit, justitiam acceptam non conservari, atque etiam augeri coram Deo per bona opera, sed opera ipsa fructus solummodo & signa esse justificationis adeptæ, non autem ipsius augendæ causam, anathema sit.

Ubi nota 1. De lege ordinaria gratiam non augeri, nisi juxta proportionem meritorum; interdum tamen ex speciali privilegio contingere, ut Deus alicui conferat augmentum gratiæ, superans meritum boni operis. 2. Prædicta intelligenda esse de augmento gratiæ, quod fit extra Sacramentum, & appellatur ex opere operantis; certum enim est in Sacramentis conferri gratiam, & augmentum illius ex opere operato, seu supra dispositionem suscipientis.

Quarta pars ex dictis concluditur; nam cum gratia possit in infinitum augeri, eaque augeatur per bona opera, & homo quamdiu est viator possit bene, & meritorie operari, sequitur neminem esse adeo justum, & sanctum qui ultiores in gratia, & sanctitate progressus facere non possit. Atque hoc aperte denotat Scriptura, cum hortatur quemvis justum & sanctum indiscriminatim, ut adhuc justificetur & sanctificetur.

RESOLUTIO IV. *Gratia habitualis amitti potest, non tamen de lege ordinaria minui.*] PRIMA PARS est definita in Concil. Trid. *sess. 6. canone 23.* his verbis, si quis hominem semel justificatam dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideo eum qui labitur & peccat, nunquam vere justificatum fuisse, &c. Anathema sit. *Ratio* idem ostendit, quia homo in hoc vitæ statu, etsi gratia præditus sit, non videt clarè Deum ut est summum bonum, ac proinde non ei immobiliter adhæret; sed potest ad arbitrium aliquod bonum apparens illi antepone, & sic peccando mortaliter gratiam habitualement amittere.

Ne autem quis putet, gratiam sola infidelitate amitti,

amitti, ut volunt hæretici, notanda est illa altera definitio ejusdem Concilii quæ habetur *can. 27.* in hæc verba, Si quis dixerit, nullum esse mortale peccatum, nisi infidelitatis; aut nullo alio quantumvis gravi, & enormi præterquam infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam amitti, anathema sit. Et ratio est, quia quodlibet peccatum mortale gravissimè Deum offendit, cum ipsi vilissimam creaturam præferat: quare hominem amicitia divina, a deo quæ gratia sanctificante indignum constituit.

Si quæras, quomodo peccatum mortale expellat gratiam. *Respondeo* primò, eam non expellere efficièter physicè, quia sic deberet producere formam aliquam positivam cum gratia impossibilem, quod non fit; quia peccatum nullam formam positivam producere potest, præter habitum quendam vitiosum; At habitus vitiosus non habet repugnantiam cum gratia, neque eam formaliter ab anima expellit; ut patet in plerisque justis qui pravus habitibus affecti sunt.

Respondeo 2. Eam expellere moraliter seu demeritoriè, quia ut ante dictum est, mortaliter peccans graviter Deum offendit, & inhonorat, eo quòd ab illo avertitur, & convertitur ad creaturam, tanquam ad ultimum finem; quare merito amittit jus quod habebat ad hæreditatem cœlestem, tanquam filius Dei adoptivus, & consequenter spoliatur gratia sanctificante, in qua tale jus fundatum erat.

Secunda pars ostenditur, quia si gratia habitualis de lege ordinaria minui potest, hoc fit per peccata venialia, bona siquidem opera eam augent, peccata verò mortalia eam totaliter destituunt. At peccata venialia non habent vim minuendi gratiam, tum quia neque illi repugnant, cum ex lege communi existere possint, in subjecto gratiâ valde intensâ ornato; neque merentur diminutionem illius, cum probabile non sit, Deum propter leviora

hæc peccata, justum velle privare augmento gloriæ essentialis, ut certè privaret, si propterea gratiam illius habitualement minueret; tum quia si gratia habitualis per peccata venialia remitteretur, tot ejusmodi peccata committi possent, ut tota tandem gratia evanesceret.

Dicas 1. Quantitatem gratiæ quæ deperditur per peccatum veniale, esse adeò exiguam, ut nunquam perveniatur ad ultimum gradum. Sed contra, nam contringere potest, ut gratia in aliquo sit valde remissa, & ille quotidie innumera peccata venialia committat; quidni ergo poterit hic homo, etiam, ultimum gratiæ gradum deperdere?

Dicas 2. Et si perveniatur ad gradum ultimum, eum per peccatum veniale non posse aboleri, quia peccatum illud non jam veniale, sed mortale esset, eò quòd mortem afferret animæ. At neque hoc placet, quis enim credat in eo casu, verbum otiosum fore peccatum mortale, propter nocumentum nullo modo intentum aut prævisum, sed invincibiliter ignoratum? Aliàs sequeretur, omnia justorum peccata esse mortalia, quia cum nesciant an gratia quam habent, per unum peccatum de se veniale possit tota destrui, quotiescunque ex advertentia vel leviter peccarent, exponerent se periculo amittendi totam gratiam, & consequenter peccandi mortaliter: unde singula eorum peccata quantumvis de se levia, propter ejusmodi periculum essent mortalia.

CAPUT IX.

De causis, & dispositionibus gratiæ habitualis.

RESOLUTIO I. *Deus solus est causa efficiens principalis gratiæ, & nullæ est aut esse potest creatura adeò perfecta, quæ sit causa principalis illius.* In primis quòd Deus sit causa, principalis gratiæ, nimis apertum est, quòd verò solus Deus de facto sit causa principalis illius patet, tum ex illo Job. 14. Quis potest facere

cre mundum de immundo conceptum. *semine* ?
 nonne tu qui solus es ? tum quia nullum assignari
 potest agens creatum, in cuius virtute gratia habitua-
 lis continetur, ut à fortiori ex jam dicendis intelli-
 getur.

Tandem quod neque de potentia absoluta, possit
 gratia pendere à re aliqua creata, ut à causa princi-
 pali, sic ostenditur; nam vel agens illud per potentiam
 sibi connaturalem, haberet vim producendi gratiam,
 vel per facultatem aut qualitatem minimè connatu-
 ralem à Deo sibi infusam. At neutrum dici potest, nō
 primum, quia sic deberet dari substantia aliqua su-
 pernaturalis, quod fieri non potest, ut *lib. 1. cap. 7.* ostē-
 dimus; non etiam secundum, quia qualitas illa debe-
 ret esse perfectior gratia, quod quomodo fieri pos-
 sit satis intelligi non potest, cum non videatur
 possibilis aliqua qualitas, quæ perfectius participet
 naturam divinam, quam ipsa gratia habitualis, cuius
 ea vis est, ut hominem constituat filium Dei ado-
 ptivum, eique det jus ad beatitudinem omnium
 perfectissimam, quæ in clara Dei visione confi-
 stit.

Ex his collige, Deum non tantum esse causam gene-
 ralem gratiæ, sed etiam particularem; quatenus ipse
 solus, sine consortio alterius causæ principalis eam
 producit. Imò cum nullum agens præter Deum, pos-
 sit concurrere ut causa principalis ad productionem
 gratiæ, hinc etiam Deus dici debet causa particularis
 illius potiori titulo quam dicatur causa particularis
 eorum effectuum quos solus producit, cum tamen
 ex se inter agentia creata causam aliquam efficien-
 tem habere possent.

Porro etsi nulla sit, aut esse possit causa principalis
 gratiæ præter Deum, non tamen repugnat in rebus
 creatis reperiri causas instrumentales illius saltem
 morales, sic enim Sacramenta novæ legis concurrunt
 ad nostram justificationem, tanquam instrumenta
 illius, ut patet *ex tract. de Sacramentis*. Christi etiam

R. 9

humat-

Humanitas habebat quendam influxum instrumentalem ad productionem gratiæ, ut ex dictis *lib. 2. cap. 27.* manifestum est.

RESOLUTIO II. *Gratia habitualis non creatur, sed educitur è subjecto, nempe ex ipsa substantia anima.*]
PRIMA PARS PROBATUR, nam creatio proprie est actio qua res fit ex nihilo, id est, ex nullo præjacente subjecto, materialiter concurrente ad talem productionem; atqui productio gratiæ non ita fit ex nihilo, quia cum gratia sit accidens, ea producitur dependenter ab anima tanquam à subjecto materialiter concurrente ad illius productionem. *Confirmatur*, nam si gratia produceretur per creationem, ea vi sua subsisteret per se; quemadmodum anima rationalis per se subsistit, eo ipso quod illius productio est creatio.

Dices 1. Gratia est nobilior anima rationali; ergo creatur non secus ac illa. *Respondeo* non sequi, quia cum anima sit substantia, ea nobiliorem essendi modum habet quam quodcumque accidens.

Dices 2. Ex communi usu loquendi, homines dicuntur creari secundum gratiam, ergo gratia creatur. *Respondeo* hoc debere intelligi de creatione improprie, seu moraliter sumpta, ut gratia creari dicatur, non quod fiat nullo præsupposito subjecto, sed quia confertur sine præcedentibus meritis proprie dictis; sicut etiam interdum dicitur infundi, quia extrinsecus advenit.

Secunda pars offenditur, quia duobus tantum modis forma aliqua produci potest, vel independenter à subjecto, adeoque per creationem; vel dependenter à subjecto, ac proinde per educationem. At gratia non producitur per creationem, ut ostensum est ergo per veram educationem produci debet.

Dices 1. Gratia non continetur in potentia anima, cum hæc sit naturalis, illa supernaturalis: ergo ex illa educi

educi non potest. *Respondeo* gratiam non contineri in potentia naturali animæ, sed in obedientiali, ac proinde posse saltem à Deo ex ea educi.

Dices 2. Anima rationalis est imperfectior gratia, ergo hæc non potest ex illa educi. Non sequitur, forma enim substantialis educitur ex materia, etsi hæc illa sit ignobilior. Et ratio est, quia causalitas materiæ erga formam, non est ut eam perficiat, sed ut ab ea perficiatur.

Tertiam partem suadetur, nam cum gratia habitualis hominem ad esse divinum eleve, congruum est ut in ipsa animæ essentia constituatur, quemadmodum habitus operativi recipiuntur in ipsis potentiis animæ operativis, ut sic debita proportio inter esse naturale, & supernaturale serveretur. *Confirmatur*, nam gratia est naturâ prior habitibus operativis, cum hi ab illa pendeant tanquam proprietates quædam moraliter ei debitæ; ergo æquum est ut illi competat subjectum, quod sit natura prius subjecto habituum.

Dices, dispositio est in eodem subjecto, in quo est forma ad quam disponit; sed gratia est dispositio ad gloriam, & gloria est in potentiis animæ, ergo etiam gratia in illis existit. *Respondeo* majorem esse veram de dispositione naturali & physica, non autem de morali, seu quæ solum ex ordinatione divina ad formam aliquam disponit, qualis est gratia habitualis respectu gloriæ.

RESOLUTIO III. *Gratia habitualis non requirit dispositiones physicas, sed morales, easque multiplices.*
PRIMA PARS PROBATUR, nam gratia primum locum obtinet inter habitus & qualitates supernaturales, quatenus per se loquendo omnes consequuntur gratiam, tanquam proprietates illius, ergo nulla qualitas potest assignari, quæ sit dispositio physica ad gratiam: ea enim ut sic necessario gratiam in subjecto præcederet. *Deinde* illa dispositio deberet esse qualitas supernaturalis, ad illam autem non

requireretur aliqua prava dispositio physica, ne daretur progressus in infinitum; quare neque ad gratiam habitualem talis aliqua dispositio admittenda est.

Secunda pars ostenditur, nam Scriptura sæpe hortatur peccatores ad conversionem, aliosque actus sub quorum conditione promittit illis peccatorum suorum remissionem, quod signum est ejusmodi actus esse in illis dispositiones ad gratiam. *Favet ratio*, æquum enim est ut qui liberè à Deo recessit peccando, liberè ad eum revertatur, ut peccati remissionem obtineat.

Porro illi actus non tantum sunt morales quoad entitatem quatenus scilicet sunt liberi, sed etiam quantum ad causalitatem, seu quatenus disponunt ad gratiam; cum non semper concurrant ad justificationem, ut patet in parvulis rationis usu carentibus; & quando concurrunt, ut in adultis, illi sunt actus fidei, spei, & charitatis qui ex se nullam habent connexionem physicam cum gratia.

Tertia pars suadetur, nam in primis fides est necessaria ad salutem cum sine illa impossibile sit placere Deo, ut testatur Paul. *Hebræ. xi.* Nomine autem fidei non intelligitur fides illa Calvinistica, qua quis certò credit peccata omnia sibi esse remissa, ob Christi merita; cum enim talis remissio nulli à Deo revelata sit; non potest esse objectum fidei Christianæ, & ad salutem necessariæ. Neque refert illud ex Symbolo Apostoli Credo remissionem peccatorum, sensus enim est, in Ecclesia Catholica vigere potestatem remittendi peccata, quod aliud est.

Itaque fides necessaria ad justificationem est illa, qua credimus mysteria quæ nobis fide divina credenda proponuntur, ut colligitur ex Scriptura sacra, speciatim verò ex verbis illis *Marci ult.* Prædicare Evangelium omni creaturæ, qui crediderit (Evangelium scilicet) & baptizatus fuerit salvus erit. Et ratio idem ostendit, quia fides ad justificationem necessaria, non est alia quàm quæ ad salutem requiritur;

Hæc

Hæc autem est illa qua mysteriis à Deo revelatis assentimur, ut liquet ex verbis illis Athanasii in Symbolo; Hæc est fides Catholica, quam nisi quisque fideliter firmiterque crediderit, salvus esse non poterit.

Præterea ad justificationem ordinariè requiritur timor divinæ justitiæ, qui ex fide oritur; homo enim credens Deum esse justum in vindicandis peccatis, timet divinum iudicium, & ad emendationem vitæ eo timore provocatur. Hujus autem amoris necessitas commendatur, tum in aliis Scripturæ locis, tum *Eccle. i.* his verbis; Qui sine timore est, non poterit justificari.

Rursus ad justificationem ordinariè necessaria est spes divinæ misericordiæ, ut patet ex illo *Rom. 8.* Spe salvi facti sumus, & rectè docet Ambrosius *lib. 1. de Pœnitentiâ cap. 1.* his verbis, Nemo potest bene agere pœnitentiâ, nisi qui speraverit indulgentiam. Et ratio est, quia qui considerat peccata sua, & credit digna esse supplicio, non moveretur ad justificationem, nisi spem divinæ misericordiæ conciperet. Potest tamen Deus extraordinariè movere aliquem immediate post actum fidei ad actum perfectum amoris Dei, qui est ultima dispositio ad gratiam, absque actu formali timoris Dei, aut spei.

Denique dilectio Dei est dispositio ad justitiam, ut intelligitur ex illo *Luca 7.* Remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum; & quia non censetur diligere Deum, nisi qui vult omnia illius mandata servare, & peccata opposita fugere, hinc tandem propositum servandi mandata & peccata fugiendi, ad justificationem requiritur.

RESOLUTIO IV. *Dispositio ultima ad gratiam sanctificantem non procedit effectivè ab ipsis habitibus gratiam comitantibus, sed ab auxilio quodam actuali divinitus immisso.*] **PROBATUR** 1. nam id quod disponit subjectum ad formam aliquam recipiendam, ita ut hæc ex illo educatur, non potest effectivè ab illa

forma pendere; siquidem talis dispositio debet prius natura existere, quam existat forma illa ad quam subjectum præparat, sicque repugnat quod effectivè ab illa dependeat. Cum ergo dispositio ultima verè animam præparet, ut gratiam habitualement recipiat, non quomodocunque, sed ita ut gratia ex illa educatur, consequens est dispositionem illam non posse à gratia habituali, aut ab habitibus supernaturalibus cum ea infusis effectivè pendere.

Probatnr 2. Nam ultima dispositio ad gratiam habitualement effectivè procedit à gratia excitante & adjuvante, ut patet ex Concilio Trident. *sess. 6. cap. 5.* ergò non procedit ab ipsis habitibus gratiæ; sequela patet, quia per gratiam actualem liberum arbitrium sufficienter constituitur in actu primo ad operandum supernaturaliter, sine ullius habitus consortio, ut *cap. 6.* ostensum est.

Dices 1. Deus efficere solet id quod magis congruit naturis rerum, sed magis consentaneum est naturæ actus supernaturalis; ut producat per habitum supernaturalem; quam secus, ergo ita fieri dicendum est. *Respondet* minorem veram esse de actu qui fit, postquam habitus productus est; falsam autem de actu qui subiectum disponit, ut in eo producat habitus.

Dices 2. Ultima dispositio ad gratiam est de condigno meritoria primæ gloriæ, ergo procedit ab eadem gratia. *Non sequitur*, quia etsi actus ille non procedat effectivè à gratia habituali, ab ea tamen superveniente veluti formatur, & dignitatem quandam moralem accipit, ratione cuius fit dignus vitæ æternæ, & ad eam acceptatur.

Dices 3. Si contritio non procedit effectivè à gratia habituali sed illi in priori naturæ supponitur, sequitur remissionem peccatorum fieri in anima prius natura quam illi gratia infundatur; siquidem contritio ipsa habet vim formaliter expellendi peccata, cum animam ab iis perfectè avertat. *Negatur* id sequi, licet enim

enim contritio sit perfecta dispositio ad expulsio-
nem peccatorum; non tamen vi sua ea expellit for-
maliter, ut dicemus cap. sequenti.

Hic nota, ad majorem dictorum intelligentiam, eodem instanti temporis quo ultima dispositio existit, gratiam habitualement infundi: hoc enim est proprium ultimæ dispositionis, ut eam forma consequatur, cum nulla ratio sit eorum productio formæ ulterius differri debeat; & aliunde Deus qui est fidelissimus in implendis promissis, gratiam homini promiserit sub conditione talis dispositionis. Unde et si actus ultimo disponens ad gratiam sanctificantem, ut sic sit illa prior naturæ ordine quia est causa illius: si tamen spectetur ut à gratia, in posteriori signo rationis infusa, formatur, & valorem accipit, sub eo respectu est gratia posterior naturæ ordine.

RESOLUTIO V. *Non potest homo certò scire, certitudine fidei divina se justum esse, potest tamen certitudinem quandam moralem habere de sua justitia.*] PRIMA PARS est de fide definita in Conc. Trident. sess. 6. cap. 9. & can. 14. contra Lutherum & Calvinum. Probatur autem primo ex verbis illis *Eccles. 9.* Sunt justi atque sapientes & opera eorum in manu Dei, & tamen nescit homo, scilicet justus, utrum odio, vel amore dignus sit, sed omnia in futurum servantur incerta, eò quòd omnia æquè eveniant justo, & impio. Et ex *1. Corinth. 4.* ubi Paulus, Neque me ipsum (inquit) judico, nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum, qui autem judicet me, Dominus est. Ex quibus verbis constat, quamvis aliquis nullius peccati conscientiam habeat: non propterea eum justum esse coram Dei judicio quia nimirum ut ait Basilius *Constitution. Monastic. cap. 2.* cum multis in rebus offendamus Deum, majorem tamen offensarum partem ne intelligimus quidem.

Probatur 2. Nam illud tantum fide divina credimus, quod immediatè, & in se à Deo revelatum est.

est; sed quod iste aut ille particularis homo fit justus, nullibi in Scriptura, aut aliàs sufficienter à Deo revelatum est, ergo &c. Neque dicas hanc specialem revelationem contineri æquivalenter in promissionibus generalibus; siquidem in his promissionibus continentur quadam conditiones ad justificationem necessariæ, nimirum illæ de quibus antè dictum est: nemo autem certus esse potest fide divina, se ejusmodi conditiones apposuisse.

Secunda pars ostenditur, quia etsi ordinariè homines justi non habeant nisi probabilitatem aliquam conjecturalem, & cum actuali formidine conjunctam, de sua justitia: non tamen repugnat, quin viri perfectiores moraliter sint certi de sua justitia, ita ut de ea actu non formident, saltem ut plurimum, sed suavi quadam pace, & securitate conscientie perfruantur. Hoc enim vel ipsa experientia in plerisque viris sanctis ostendit, & ratio id ipsum suadet, quia cum satis constet non stare per Deum, quin homo justus sit, ipsique gratus, si quis gratiæ auxiliis magno studio cooperatur, mandata omnia divina sedulo, diuque observat, & peccata omnia etiam levissima fugit, ille merito certus esse potest moraliter, seu citra ullam actualem formidinem, de sua justitia.

Quamquam tamen illa certitudo tantà non est, de lege ordinaria, ut omnem formidinem etiam possibilem excludat; quia cum non sumatur ex revelatione divina, aut ex rei evidentia, non est talis simpliciter ut ei fallum subesse nequeat. Imò interdum contingit, ut viri sanctiores minus sint certi de sua justitia, magisque formident, ut patet in Hilarione qui, referente Hieronymo, morti proximus in hæc verba prorupit. Egredere quid times, egredere anima mea, quid dubitas? septuaginta propè annis Deo servisti, & mortem times?

Dices 1. ex Paulo ad Rom. 8. Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.

Respon-

Respondeo, Spiritum sanctum illud testari, quando ut oportet clamamus, Abba Pater: at non est certum ex fide, an opponamus conditionem his verbis subintellectam.

Dices 2. Plerique Patres non obscure indicant, homines posse esse certos de sua justitia. *Respondeo* eos non loqui de certitudine fidei, sed de conjecturali, aut morali quam nos admittimus.

Dices 3. Quando pœnitens absolvitur, certò debet credere, verba à Sacerdote prolata esse vera, adeoque remissa sibi esse peccata. *Respondeo* pœnitentem debere credere, se à Sacerdote fuisse absoluturum, ex hypothesi quòd ille verè sit Sacerdos, & habuerit intentionem eum absolvendi, & ipse adhibuerit quæcunque sunt necessaria ad debitam confessionem; at ista omnia certò constare non possunt, ut perspicuum est.

CAPUT X.

De effectu formali gratiæ, seu de justificatione.

RÉSOLUTIO I. *Homo est formaliter justus per formam gratiæ ipsi intrinsicam, per quam verè ipsius peccata tolluntur.*] PRIMA PARS est definita in Concil. Trident. *sess. 6. cap. 7* contra recentiores hæreticos qui affirmant, hominem esse justum, non per justitiam ipsi inharrentem, sed per justitiam Christi ipsi à Deo misericorditer imputatam. *Probat*ur autem primò ex Paulo *ad Rom. 5.* ubi ait, quòd sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita per unius obedientiam justus constituentur multi: sed ita per primum hominem peccatores constituti sumus, ut vera injustitia in nobis inharreat; ergo per Christum ita justus constituimur ut vera & intrinseca justitia nobis insit. Idem ex aliis plerisque locis colligitur.

*Probat*ur 2. ex Augustino qui in ea verba *Psalmi 98.* Justitiam & judicium in Jacob, &c. Verè, inquit, exaltate, bene exaltate, laudemus & exaltemus illum qui

qui fecit ipsam justitiam quam habemus, ipse in nobis fecit. Quis enim in nobis fecit justitiam, nisi qui nos justificavit? Nos ergo impii, ille justificator, quando & ipsam justitiam ipse in nobis fecit, qua illi placeamus. Similia habent alii Patres.

Probatur 3. Nam homo justificatus verè justus est, ut patet ex Scriptura, & Patribus; at non potest dici verè justus, per justitiam aliquam extrinsecam, sed tantum per internam ipsius animæ inhaerentem; sicut non potest quis verè dici albus, per albedinem existentem in alio, sed per eam duntaxat qua ipse inest. Aut ergo dicendum est hominem, etiam postquam justificatus est, non esse verè iustum, aut certe ita denominari per veram aliquam justitiam intrinsecam.

Confirmatur, nam ex sententia hæreticorum, in justificatione hominum peccata verè non tolluntur, sed tantum teguntur per justitiam Christi ipsis imputatam, ne in judicio Dei appareant: Unde fit ut homo verè sit peccator, immundus & injustus; fieri autem nequit, ut qui talis est, per justitiam alterius ipsi imputatam justus appelletur; denominatio enim potius est sumenda ab injustitia quæ ipsi intrinseca est, quàm à justitia illi extrinseca.

Dices 1. ex Paulo 1. Cor. 1. Christum factum esse nobis sapientiam à Deo, & justificationem, & sanctificationem, & redemptionem. *Respondeo* Apostolum nihil aliud velle, quàm Christum factum esse nobis justificatorem, redemptorem, &c. seu causam & auctorem veræ justitiæ, & redemptionis.

Dices 2. Eos Christo injuriam inferre, qui aliam sibi præter Christi justitiam arrogant. *Respondeo* hoc verum esse, si quis sibi tribuat justitiam aliquam, quæ à Christi justitia non fluxerit; falsum autem si totam suam justitiam & sanctitatem, in justitiam & merita Christi referat.

Secunda pars sequitur ex dictis, quia cum homo post justificationem verè justus sit per justitiam in-

ternam.

ternam non possit autem eo modo esse justus, nisi peccata illius verè delata sint, consequens est in justificatione peccata verè tolli, ita ut amplius non remaneant quoad aliquam rationem culpæ. Unde Scriptura ait peccata deleri, proiicit, abluï, tolli, dissolvi, exhauriri, &c. quibus loquendi modis aperte indicat, ea post justificationem non remanere.

Et sanè si peccata non tollerentur, sed semper remanerent, non esset in Ecclesia donum remissionis peccatorum, contra illud ex Symb. Apost. Credo remissionem peccatorum, & illud Joan. 18. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Quare Concil. Trident. sess. 5. in decreto de peccato originali parag. ult. damnat eos qui dicunt, per gratiam quæ in Baptismo confertur, non tolli totum id quod in peccato originali veram, & propriam rationem habet peccati, sed illud tantum radi, aut non imputari. Idem autem dicendum est ob paritatem rationis de peccatis mortalibus, ut etiam intelligi potest ex iis quæ de justificatione habentur sess. 6. cap. 4. §. 7.

Dices Prophetam Psalm. 31. Eos pronunciare beatos, quorum tecta sunt peccata. Respondeo eum aperte loqui, ut patet ex verbis antecedentibus, de peccatis remissis, quæ proinde dicuntur tecta, eodem sensu quo alias dicitur Deus iniquitatum præteritarum non recordari, aut post tergum proiicere omnia peccata; quia scilicet cum planè remissa sint, Deus ea amplius non videt ad vindictam de iis sumendam.

RESOLUTIO II. *Renovatio interna quæ sit per gratiam, est mutatio aliquo modo distincta à remissione peccatorum, & quodammodo connaturaliter cum ea conjuncta.*] PRIMA PARS probatur, quia potest interdum reperiri renovatio interna per gratiam, sine remissione peccatorum, ut patet in modo quo Angeli, & primi parentes initio justificati fuere; ergo inter illas mutationes est aliqua distinctio. *Confirmatur, nam ubi sunt termini distincti, ibi sunt mutationes distinctæ.*

distincta; at infusio gratiæ est mutatio à privatione gratiæ, ad esse gratiæ; remissio verò peccati, mutatio ab esse peccati ad non esse illius.

Dices, quilibet effectus formalis exigit suam causam formalem, ergo si ibi sunt duæ mutationes, non erit una tantum causa formalis justificationis contra Tridentinum, *sess. 6. cap. 7.* *Respondes* antecedens falsum esse de duobus effectibus formalibus subordinatis, quorum unus est positivus, alter privativus; idem enim calor qui expellit frigus, facit formaliter subjectum calidum, & simul non frigidum.

Secunda pars ostenditur, quia gratia etsi non præcisè ut est talis entitas physica, tamen spectata juxta varios effectus morales, quos ex statuto Dei, congruenter ad suam naturam adjunctos habet, dicit quandam naturalem repugnantiam cum peccato mortali; quatenus gratia constituit hominem filium Dei adoptivum, hæredem regni cœlestis, amicum Dei, justum, sanctum, &c. peccatum verò è contra illum constituit filium diaboli, reum æternæ pœnæ, & consequenter jure regni cœlestis orbatum; itém Dei inimicum, injustum, immundum, &c. Hinc autem sequitur, infusionem gratiæ esse mutationem quodammodo connaturaliter conjunctam, cum remissione peccatorum.

Quo loco Adverte 1. inter infusionem gratiæ, & remissionem peccati non intercedere tempus, sed utramque mutationem simul peragi, ita ut eodem momento quo homo gratiam recipit, illius peccata quoad culpam deleantur. Hoc satis colligitur ex jam dictis, ac præterea ostenditur, quia alias sequeretur hominem simul esse in statu gratiæ, & peccati, quod repugnat saltem de legè ordinaria.

Adverte 2. Infusionem gratiæ esse priorem naturæ expulsionem peccati, in genere causæ formalis eò quòd gratia peccatum expellit, expulsionem verò peccati dici posse priorem infusione gratiæ, in genere causæ materialis & dispositivæ, quia cum peccatum impe-

diat

diat receptionem gratiæ, illius expulsio subiectum quodammodo disponit ad gratiam recipiendam.

RESOLUTIO III. *Nullus actus quantumvis perfectus est causa formalis justificationis.*] PROBATUR 1. quia actus contritionis amoris Dei, alique justificationem antecedentes sunt quadam dispositiones ad eam necessariae, ut dictum est *cap. 9.* ergo nullus ex iis actibus est causa formalis justificationis: sequela patet, quia sicut dispositio non disponit ad seipsam, sed ad formam distinctam; ita non disponit ad effectum suum formalem, sed ad effectum alterius.

Probat 2. Nam justificatio est beneficium distinctum ab actu contritionis, & consequenter à quovis alio actu: ergo non est effectus formalis illius. Antecedens colligitur tum ex verbis illis Petri *Actor. 3.* Poenitemini, & convertimini ut deleantur peccata vestra, tum ex illis Propheta *Psal. 32.* Dixi, confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei; sequela ostenditur, quia qui dat causam formalem, necessario confert effectum formalem cum unum non possit esse sine alio.

Probat 3. Nam in justificatione gratia habitualis infunditur, eaque habet sufficientem vim formaliter expellendi peccata, ergo frustra dicitur actum aliquem esse causam formalem justificationis, & remissionis peccatorum. *Confirmatur*, nam ex Trident. *sess. 6. cap. 7.* remissio peccatorum fit in homine, per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum; Deus solus est causa efficiens justificationis, unica dumtaxat est causa illius formalis, ac tandem Baptismo renati debent acceptam justitiam conservare candidam, & immaculatam ut eam perferant ante tribunal Christi. Quæ & similia stare non possent, si contritio aliusve actus esset causa formalis justificationis.

Dices 1. ex Scriptura, & Patribus constat charitatem

ritatem actualem esse perfectam iustitiam & sanctitatem, contritionem animam sanare, Deoque reconciliare, &c. *Respondeo 1.* Patres ut plurimum loqui de charitate habituali. 2. etsi de actuali agant, non debere ita intelligi ut velint, charitatem esse formam justificantem, sed tantum causam materiale, seu dispositivam, quatenus perfecte disponit ad gratiam, qua peccata remittuntur. Et idem dic de contritione actuali.

Dices 2. ex Trident. *sess. 6. cap. 14.* poenam aeternam vel Sacramento, vel Sacramenti voto remitti una cum culpa: hoc autem votum includitur in contritione, ut tradit idem Concilium *sess. 14. cap. 4.* ergo contritio habet vim formaliter remittendi peccata. Verum nulla est consequentia, alias aequè concluderes, ipsum Sacramentum formaliter justificare & peccata remittere, quod tamen aperte falsum est. Itaque peccata remittuntur per Sacramentum, & per votum illius; per Sacramentum, ut per causam efficientem moralem; per votum verò in contritione inclusum, ut per optimam dispositionem, qua posita infallibiliter peccata remittuntur.

Dices 3. Visio beatifica habet vim formaliter expellendi peccata, quia cum summa foelicitate non potest esse miseria aliqua, maxime miseria peccati; ergo idem dicendum de actu charitatis, quia est perfecta aversio à peccato, & conversio ad Deum. *Respondeo* antecedens negari posse, & ad illius probationem dicendum, aliquam miseriam consistere posse cum beatitudine, quæ non absolute sed tantum essentialiter completa est, ut si monoculus, aut claudus videret Deum.

Dices 4. Qui amat Deum super omnia, ad eum perfectissime convertitur, eique formaliter adhæret; ergo per illum amorem formaliter tollitur peccatum, quod formaliter est aversio à Deo. *Non sequitur*, quia illa conversio non est satisfactoria de condigno,
pro

pro injuria divina, propter improprietatem qua est inter personam satisficientem, & laesam, ut *lib. 2.* dictum.

RESOLUTIO IV. *Peccatum morale de potentia absoluta remitti potest sine ulla physica mutatione peccatoris.* **PROBATUR**, quia si necessaria esset mutatio physica, ea deberet fieri per actum aut per habitum; at neutrum dici potest, non primum, quia actus non praerequitur ad expulsionem peccati, nisi ut quaedam dispositio illius; at potest Deus absolute conferre formam aliquam, sine praviam dispositione ad illam, praesertim si talis dispositio non sit nisi moralis, ut hic contingit.

Non etiam secundum, quia etsi gratia habitualis naturaliter habeat quandam repugnantiam cum peccato mortali, non tamen tale peccatum est formaliter privatio gratiae habitualis, ut patet; tum quia homo constitutus in puris naturalibus peccare posset, neque tunc privaretur gratia habituali; tunc quia potest Deus justum privare gratia habituali; cum tamen nequeat esse author peccati, ut esset, si peccatum in ea privatione consisteret. Quare nulla est ratio cur non possit peccatum tolli, etsi gratia sanctificans non infundatur.

Probatum 2. Nam peccatum essentialiter spectatum est macula quaedam moralis, ex actu praecedenti in anima habitualiter remanens; ergo non requiritur absolute ad remissionem illius, nisi mutatio moralis. Unde non requiritur mutatio ulla physica in peccatore, sive per actus ab eo elicitos, sive per habitus gratiae infusos, sed sola condonatio Dei ad talem effectum erit sufficiens. Quemadmodum ad remissionem injuria inter homines, satis est quod laesus eam condonet, etsi qui laesus in se nullomodo physice mutetur.

Dices 1. Peccatum remitti non potest, quandiu homo manet conversus ad creaturam, & aversus a Deo. At semper aversus erit a Deo, nisi mutetur, hacque

hæcque mutatio saltem actum aliquem exigit. *Respondeo* sufficere mutationem moralem, qua per solam Dei condonationem fieri potest, ut jam homo non dicatur averfus à Deo.

Dices 2. Si peccatum remitti potest sine actu, aut habitu, sequitur illud posse remitti per solam non imputationem, quæ est hæreticorum sententia damnata in Concil. Trident. *sess. 6. cap. 7. & can. 11.* *Respondeo* hæreticos loqui de facto, & de non imputatione peccati remanentis, & verè non remissi; nos autem agimus de possibili, & de vera remissione qua peccatum tollatur.

RESOLUTIO V. *De potentia absoluta gratia habitualis potest simul esse in eodem subjecto cum peccato mortali, sive actuali, sive habituali.* PRIOR PARS PROBATUR, tum quia quando homo actu peccat, gratia non potest definere in eo esse, nisi per subtractionem concursus divini; at potest Deus absolute non denegare suum concursum gratiæ, tum quia peccatum actuale est aliquid positivum, & non privatio gratiæ, quare nulla ratio est cur divinitus simul cum gratia conservari non possit.

Posterior pars ex dictis colligitur, nam si dum homo actu peccat, potest Deus in eo conservare gratiam, quare idem non poterit post transactum actuale peccatum? Eò vel maximè quia peccatum habituale non tam est Deo injuriosum, quam actuale, eò quòd actuale est per se & directè voluntarium, habituale verò per denominationem ab actuali duntaxat.

Dices 1. In eo casu idem homo simul esset justus & injustus, Deo gratus & ingratus, quod planè implicat. *Respondeo* assumptum falsum esse, nam ut quis dicatur justus, non sufficit qualiscunque justitia, sed ea tantum quæ conjuncta est cum expulsiōe omnis injustitiæ; sicut etiam ut quis Deo gratus censeatur, necesse est ut nihil in se habeat, per quod Deo exosus sit. In dicta ergo hypothesi homo esset simpliciter

pliciter injustus, & Deo exosus; justus verò, & Deo gratus secundum quid.

Dices 2. Amicitia & inimicitia non possunt esse simul respectu ejusdem, atqui gratia est amicitia inter nos & Deum, peccatum verò inimicitia, ergo, &c. *Respondeo* minorem non esse veram in sensu formali, sed tantum quatenus gratia est signum amicitiae Dei erga nos, peccatum verò ex se provocat inimicitiam Dei in nos; at non repugnat quòd injurii simus erga aliquem, & quòd ille nos aliquo afficiat beneficio.

Dices 3. Repugnat quòd aliquis simul sit beatus, & damnatus; ergo & quòd simul sit in gratia, & in peccato constitutus. *Respondeo* non sequi, nam beatitudo dicit formaliter exclusionem omnis miseriae, & poenae, illius praesertim quae ad statum damnatorum pertinet; at non ita gratia habitualis dicit formaliter exclusionem peccati aut vice versa. Quare si aliquis haberet simul gratiam, & peccatum, ad providentiam divinam spectaret impedire, ne in eo statu moreretur.

Dices 4. Non potest esse causa formalis sine effectu formali, ergo si gratia potest esse cum peccato, sequitur eam non esse causam formalem remissionis peccatorum. *Respondeo* hinc tantum sequi, gratiam praecisè quoad suam entitatem spectatam, non esse causam formalem remissionis peccatorum, sed tantum spectatam ut habet quosdam effectus morales, cum peccato impossibiles.

CAPUT XI.

De conditionibus ad meritum necessariis.

RESOLUTIO I. *Datur verum aliquod hominis meritum apud Deum, consistens in aliquo actu libero, quique ex auxilio gratiae procedat.*] PRIMA PARS probatur evidenter ex Script. quae aliquando operibus humanis meritum tribuit, ut cum *Eccli. 16.* dicitur, Misericordia facit unicuique locum secundum meritum operum suorum. Aliàs docet justorum

S operi-

operibus respondere mercedem apud Deum, ut patet ex verbis illis *Matth. 5.* Gaudete & exultate quoniam merces vestra copiosa est in cœlis: at merces respondet meritis. Hæc porro intellige de operibus bonis & honestis, cum mala pœnam mereantur, non præmium.

Neque dicas cum hæreticis, hinc merita Christi obscurari; hoc enim falsum est quin potius sicut illustratur potentia Dei, ex eo quod rebus creatis potestatem agendi dederit; ita illustrantur merita Christi, quatenus ex iis virtus merendi præmia æterna in nos profluxit.

*Secunda pars ostenditur, tum ex Eccli. 31. ubi dicitur bona iusti stabilita esse in Domino, quia potuit transgredi & non est transgressus, facere mala & non fecit; tum ex vulgari illo Hieronymi testimonio *lib. 2.* contra Jovinianum, Liberi arbitrii nos condidit Deus nec ad vitia, nec ad virtutes necessitate trahimur; alioqui ubi necessitas, nec corona, nec damnatio est; tum quia qui meretur præmium, aliquid suum dat. at non nisi opus liberum est hominis, cum in alia dominium non habeat: tum denique quia sicut nemo puniri solet, pro malo quod vitare non potuit: ita nec præmiari pro bono quod ex necessitate pertravit.*

Ubi nota 1. Etsi non nisi actiones liberæ possint acceptari ad meritum vitæ æternæ, non liberæ tamen posse acceptari ad vitam æternam; ut patet in morte Innocentium, quam Deus acceptavit ad gloriam martyribus debitam.

Nota 2. Non esse necessariam ad meritum, libertatem quoad specificationem inter bonum & malum, sed sufficere libertatem quoad exercitium actus, & quoad specificationem inter diversa bona, ut patet exemplo Christi qui liberè agebat, etsi peccare non posset.

*Tertia pars ostenditur, tum ex verbis illis Christi *Jean. 15.* Sine me nihil potestis facere, id est, ut expli-*

cant

cant Patres, sine meo auxilio nihil potestis operari, quod ad vitam æternam conducat. Tum quia Conciliorum, & Patrum communis vox est, omnia nostra merita esse Dei dona ejusque gratia præveniri; tum denique quia gratiam actualem generatim necessariam esse ad opera pietatis, ex supradictis de necessitate gratiæ perspicuum relinquitur.

Dices 1. Qui dederit potum aquæ frigidæ, non perdet mercedem, *Matth. 10.* at hoc fieri potest sine auxilio gratiæ. *Respondeo* ibi agi de eo qui potum aquæ dederit discipulo, in quantum discipulo, adeoque ex affectu erga Christum, ut ex *Marc. 9.* clarius intelligi potest.

Dices 2. Homo meretur servando præcepta, at si non omnia, aliqua saltem præcepta servari possunt sine auxilio gratiæ. *Respondeo* hominem mereri servando præcepta, si adsint conditiones ad meritum necessaria, quarum una est ut opus fiat ex gratiæ auxilio. Alias similiter concludi posset, ad meritum non requiri gratiam sanctificantem, cum sine illa quædam præcepta servari possint.

RESOLUTIO II. *Ad meritum non requiritur ut sit opus à charitate elicitum, vel imperatū.*] PRIOR PARS probatur 1. tum quia Scriptura generatim tribuit meritum bonis iustorum operibus; ut cum *1. Cor. 3.* dicitur: Unusquisque propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem. *Et Heb. 6.* Non est injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri. Immerito autem hæc & similia quis restringet ad actus ex sola charitate procedentes.

Secundo quia Concil. Trident. *sess. 6. cap. 16.* statuit, nihil ipsis justificatis amplius deesse, quominus illis operibus quæ in Deo sunt facta divinæ legi satisfecisse, & vitam æternam verè promeruisse censeantur. Dici autem non potest, hæc verba intelligi de solis actibus charitatis; cum etiam actus aliarum virtutum ad satisfaciendum divinæ legi sunt necessarij.

Posterior pars ex priori colligitur, nam Scriptura, & Concilium agunt de bonis operibus iusti factis ex Christi auxilio, & per quæ præcepta divina servantur: Ista autem non possunt verificari, de solis operibus à charitate elicitis, vel imperatis; cùm aliæ pleræque oriantur ex gratiæ auxilio, & per ea præcepta divina servantur.

Dices 1. Scriptura indicat alia opera non mereri, nisi quatenus oriuntur ex charitate; ut cùm promittitur mercedem tribuenti discipulo potum aquæ, ex charitate Christi. *Respondeo* eleëmofynam quæ fit ex charitate Christi, esse valde meritoriam; non tamen requiri ut sit meritoria, quod fiat ex tali charitate, sed satis esse quòd cum illa fiat.

Dices 2. Ut opus sit meritorium, debet referri in Deum, ut in finem supernaturalem; at nequit habere ejusmodi relationem, nisi ex charitate fiat. *Respondeo* minorem falsam esse, nam quemadmodum res quæ à Deo procedunt ut authore naturæ, ad eundem redeunt ut ad finem naturalem; ita cùm in homine præter charitatem, sint varii actus supernaturales, qui consequenter à Deo ut authore supernaturali procedunt, dicendum est ejusmodi actus ex se, & sine relatione alterius virtutis, ad Deum ut ad finem supernaturalem tendere.

RESOLUTIO III. *Ad proprium meritum requiritur ex parte operantis, gratia sanctificans, & status viatoris.*] **PRIMA PARS** probatur, tum ex illo Pauli *1. Cor. 13.* Charitatem autem si non habuero, nihil sum; & ad *Galat. 5.* In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per charitatem operatur.

Tum ex Concilio Tridentino *sess. 6. cap. 16.* ubi multipliciter indicatur, non nisi opera iusti esse meritoria; ut cùm in ipso capituli titulo meritum vocatur fructus justificationis; & postea in discursu cum dicitur, vitam æternam esse mercedem bonis operibus filiorum Dei reddendam. Quibus consen-

tanca

anea passim tradunt Patres, quorum verba prætere-
reo.

Tum quia valor operis non tantum sumitur à conditione, & natura ipsius operis, sed etiam à circumstantia personæ operantis, ut patet experientia, & in Christi operibus libro 2. observavimus. Quare ut homo gloriam æternam condigne mereatur, non sufficit quod opus habeat quandam proportionem cum tali præmio, sed etiam requiritur ut ipse ad statum supernaturalem evehatur, quod fit per gratiam sanctificantem. Accedit quod cum homo in hoc statu cærens gratia versetur in peccato, ac proinde sit exosus Deo, fieri nequit ut gloriam æternam apud illum de condigno mereatur. Maxime quia eo ipso deberet mereri remissionem peccati, ipsamque gratiam sanctificantem, quod tamen esse impossibile constat ex Concil. Trident. *sess. 6. cap. 8.*

Secunda pars colligitur ex variis Scripturæ testimoniis, addita Patrum, & Theologorum expositione: ut cum dicitur *Eccles. 11.* Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit ibi erit. *2. ad Timoth. 5.* Omnes nos oportet manifestari ante tribunal Christi, ut referat unusquisque prout gessit in corpore suo, sive bonum, sive malum. *Et ad Galat. 6.* Cum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, &c.

Ratio autem sumi debet ex ordinatione Dei, qui non aliis quam viatoribus promisit præmium; cum enim multa opera non viatorum possint esse bona, libera, & supernaturalia, nulla est ratio cur ea non sint meritoria, nisi quia Deus nullum præmium promisit ejusmodi operibus.

Nota ut quis mereatur, non sufficere quod sit viator, seu quod adhuc ad terminum viæ non pervenerit, sed prætereà requiri, ut hic vivat conditione mortali. Quod addo, ex communiori sententia, propter Enoch, & Eliam qui etsi mortui non sint, sed translati, cum tamen non vivant conditione

mortali, verisimile est eos extra statum merendi constitutos esse, ne alioqui dicere cogamur, eos tandem ad gloriam quandam immensam, meritis propè infinitis respondentem aliquando esse evenendos.

RESOLUTIO IV. *Et si opera hominis iusti habeant ex se quandam condignitatem cum premio, non tamen proprie illud de condigno merentur, sine aliqua promissione, aut pacto Dei.*] **PRIMA PARS** probatur quia opera meritoria iusti sunt superna, naturalia & procedunt à filio Dei adoptivo; quare habent proportionem quandam cum premio supernaturali gloria aeternae, quae est haereditas filiorum Dei.

Secunda pars ostenditur, tum quia qui meretur aliquid de condigno, acquirit verum jus ad habendum premium; at non potest homo verum aliquod jus acquirere in gloriam aeternam, sine promissione Dei; sicut nequit operarius laborans in vinea patris familias, habere jus ad obtinendam mercedem ex bonis illius, nisi promissio aliqua, aut pactum inter illos intercesserit: tum quia ne quidem ipsa Christi opera fuere meritoria citra promissionem Dei; alias cum ea ex se haberent valorem, & dignitatem infinitam: Christus omnibus hominibus de facto obtinisset immensam gratiam & gloriam: tum denique, quia cum opera multa existentium in purgatorio, & in coelo habeant condiciones ad verum meritum necessarias, dicendum est rationem cur non mereantur de facto, non aliam esse quam, quia Deus non promittit premium aliquod pro eiusmodi operibus.

Dices 1. Peccatum mortale poenam aeternam meretur, et si pactum non accedat: ergo & bonum opus meretur gloriam; et si non adsit promissio. *Respondet* non sequi, & ratio discriminis est; quia in posteriori casu homo acquirit jus ad bona divina, non in priori.

Dices 2. Si ad meritum necessaria est promissio, non

non potuerunt antiqui Patres accipere gratiam ex Christi meritis; cum nondum esset Christus cui fieret promissio. *Respondeo* non sequi, nam sicut meritum Christi movere potuit, etsi nondum existeret nisi in praevisione Dei, ita etsi nondum essent conditiones ad illud necessariae.

Dices 3. Promissio Dei est extrinseca operi; quare non facit ut sit meritorium, sicut neque ut sit bonum. *Respondeo* promissionem non tribuere operi dignitatem, ipsam tamen rationem meriti in eo complere, quatenus facit ut operans habeat jus in praeium, quod alias non haberet.

CAPUT XII.

De premiis quae cadunt sub meritum.

RESOLUTIO I. *Non potest peccator mereri de condigno gratiam sanctificantem, potest tamen eam mereri de congruo.*] PRIMA PARS PROBATUR, tum ex verbis illis Concilii Trid. *sess. 6. cap. 8.* Gratis justificari à Deo dicimur, quia nihil eorum quae justificationem praecedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur.

Tum quia si peccator de condigno meretur gratiam hoc fit per dispositiones ad illam; at eiusmodi dispositiones ad id non sufficiunt, cum illae, vel sint remotae, vel proximae; & priores, tempore praecedant gratiam; ac proinde sint opera hominis Deo exosi, qui nihil apud eum condignè mereri potest ex supra dictis: posteriores verò etsi non tempore, saltem natura antecedant gratiam, sicque sint actus peccatoris, & inimici Dei meriti incapaces.

Dices, cum in eodem instanti reali ultima dispositio informetur à gratia, ea poterit ut sic mereri aliquid de condigno. *Verum* quicquid de hoc sit, non sequitur actum illum mereri de facto eam gratiam qua formatur; cum de lege ordinaria principium meriti non cadat sub meritum. Unde etiam collige peccatorem non mereri de condigno remissionem

peccatorum, cum hæc non fiat nisi per gratiam sanctificantem.

Secunda pars ostenditur, nam cum per actum contritionis, vel amoris Dei super omnia peccator se optimo modo disponat ad consequendam gratiam, & ad emergendum è statu peccati, hoc sufficit ut Deus etsi non ex aliqua obligatione, tamen ex congruitate & decencia teneatur illi gratiam infundere: sicut decens est ut homo valde dives pauperem juvet, qui mediis licitis ad honestum statum è quo dejectus est, redire conatur. Et hoc confirmari potest ex Patribus, qui passim peccatoribus poenitentibus tribuunt aliquod meritum, respectu remissionis peccatorum; id enim intelligendum est de merito congruo, cum de condigno strictè sumpto explicari non possit.

Dices, gratia sanctificans gratis tribuitur ex anteceditis; ergo non ex merito. *Respondeo* non sequi agendo de merito congruo, quia cum hoc non inducat obligationem, cum liberali & gratuita donatione consistere potest, ut ex allato exemplo facile intelligitur.

Neque dicas Deum teneri facere quidquid decens est, hoc enim falsum esse vel ex eo constat, quia si Deus salvaret omnes homines, aut crearet alios mundos, hoc per se loquendo valde decens esset: neutrum tamen facit, quia suppetant causæ nobis ignotæ, cur id non faciat.

RESOLUTIO II. *Iustus potest mereri de condigno augmentum gratiæ sanctificantis, idque per actus etiam habitu gratiæ remissiores.*] PRIMA PARS PROBATUR, tum ex Concil. Trident. *sess. 6. can. 12.* ubi anathema dicitur ei qui negaverit, justificatum bonis operibus mereri augmentum gratiæ, &c. tum quia opus hominis iusti potest habere omnes condiciones ad meritum de condigno necessarias, nempe libertatem, honestatem, & alias de quibus supra.

Secunda pars ostenditur primo ex Trident. jam citato,

citato, quod agit generatim de bonis operibus iusti, quæ ab eo per Dei gratiam, & Christi meritum fiunt: at opera charitatis habitu remissiora sunt bona, fiuntque per Dei gratiam, & Christi meritum.

Deinde meritum de condigno fundatur in dignitate specifica & substantiali operis; quæ petenda est ex ordine ad objectum illius: ex intensione verò in se spectata, sumi potest tantum quidam accidentarius valor operis: quòd autem actus sit intensior, aut remissior habitu charitatis, hoc planè impertinens est ad dignitatem moralem ipsius actus: aliàs sequeretur actum ut quatuor, esse meritorium in habente gratiam ut tria, actum verò ut novem, nihil mereri in habente gratiam ut decem, quod certè ridiculum.

Nota 1. Et si habitus naturales, vel acquisiti non augeantur nisi per actus intensiores, supernaturales tamen augeri per actus remissiores: & ratio discriminis est, quia actus naturales concurrunt physicè ad productionem, & augmentum habituum naturalium: actus verò supernaturales non nisi moraliter, & meritoriè ad productionem, & augmentum supernaturalium, movendo Deum ut eos in nobis producat, vel augeat.

Nota 2. Augmentum gratiæ respondens actibus remissis, tribui homini statim in hac vita. Deus enim fidelis est in servandis promissis, quare cum promiserit iusto augmentum gratiæ, ex hypothesi quòd bene operetur, nulla ratio est cur tali conditione posita, præmium promissum in aliud tempus differat, præsertim cum tunc iustus illius capax sit.

Ac multò minus credibile est quod aliqui dicunt, iustum mereri quidem augmentum gratiæ, & gloriæ per actus habitu remissiores, nunquam tamen illud recipere, nisi per actum intensiorem ad hoc se disponat; sic enim ut alia præteream, sequeretur eum qui post totam vitam in flagitiis actam, ad Deum converteretur unicum actum charitatis ut 6. fore æquè essentialiter beatum, ac illum qui cum unico charita-

charitatis actu intenso, ut 6. innumeros alios actus bonos cujuscunque generis, sed remissiores edidisset.

RESOLUTIO III. *Proprie loquendo non potest justus mereri de condigno, aut etiam de congruo perseverantiam.* PRIOR PARS PROBATUR, nā hīc per perseverantiam intelligimus auxilia omnia pravenientia, & comitantia per quā justus perseverat in gratia divina, usque ad finem vitæ, quæque à puncto justificationis illi tribuuntur. At quòd nequeat justus omnia illa auxilia condignè mereri patet, tum quia ut mereatur debet habere auxilium efficax præviū ad opus meritorium quodque sit causa illius; quare tale auxilium de lege saltem ordinaria mereri nō potest; tum quia etsi præventus sit tali auxilio, non potest de condigno mereri reliqua, quia aliās jam certus esset de sua perseverantia, neque ab ea unquam excidere posset, quantumcunque illius vita protraheretur; quod tamen admitti non potest.

Posterior pars ostenditur, nam etiam ad meritum de congruo prærequiritur auxilium efficax, quod proinde sub illud cadere non potest; quare cum perseverantia ut à nobis jam accipitur, complectatur omnia auxilia quæ tribuuntur justo ab instanti justificationis; repugnat quòd justus per opera quæ post adeptam justitiam elicit, eam vel de congruo mereatur.

Dices Augustinum oppositum docere lib. de Dono perseverantia cap. 6. cum ait, hoc ergo Dei donum (scilicet perseverantiam) suppliciter emereri potest. Respondeo Augustinum non loqui de perseverantia in dicto rigore, sed tantum velle, hominem justum præventum jam auxiliis gratiæ, posse de cætero mereri ex congruitate, alia auxilia ad perseverandum necessaria.

Quod adhuc non ita intelligi debet, ut justus per unum, aut alterum actum bonum mereatur de congruo omnia auxilia, quæ ad perseverandum toto, eoque

eoque diuurno vitæ tempore sunt necessaria; sed ita ut per aliquem actum bonum possit impetrare auxilium ad alium actum, & per hunc ad tertium, sicque deinceps usque ad finem vitæ. Iste enim modus obtinendi perseverantiam successivè, & veluti per partes, ut & magis ordinarius est, ita minùs patet iis incommodis quæ contra alium urgeri possunt.

RESOLUTIO IV. *Etsi justus non possit de condigno mereri reparationem post lapsum, ex probabili tamen sententia potest eam interdum mereri de congruo.*] PRIOR PARS PROBATUR, tum quia ex dictis, non potest justus condignè mereri ne cadat; ergo multò minùs ut resurgat post lapsum; tum quia non potest justus mereri reparationem post lapsum, nisi per opera bona quæ exercet, quamdiu justus est: illa autem opera omnia superveniente peccato lethali mortificantur, ut loquuntur Theologi, ita ut quamdiu status ille durat, non habeant proximè jus justitiæ erga Deum. Quare sicut justus non potest mereri de condigno ut Deus illi conferat gloriam, etsi postea in peccatum labatur; ita neque quòd tunc eum in suam amicitiam recipiat.

Posterior pars ostenditur, quia interdum accidit ut justus, post longam in exercitio bonorum operum perseverantiam, gravi aliqua tentatione devictus cadat in peccatum mortale: tunc autem est valde credibile, Deum ob tot præcedentia hominis merita moveri, ad conferendam illi gratiam efficacem, per quam à peccato resurgat. *Confirmatur*, nam ut plurimum ejusmodi homines à peccato suo resurgunt, adeoque recipiunt auxilium efficax ad conversionem, citius quàm alii, cujus discriminis ratio ex eorum meritis antecedentibus non incongruè sumi potest.

Nota hanc doctrinam non debere extendi, ad omnes qui à peccato resurgunt; cum plerique post adeptam gratiam facile in peccata ruant, & bona opera quæ ante lapsum exercet, non tanti momenti sint ut

Deum.

Deum, vel ex congruo moveant ad conferenda illis auxilia gratiæ, per quæ à peccato resurgant.

Verum quòd nullus possit sibi etiam de congruo, mereri reparationem post lapsum, ea ratione à fortiori probatur; quia nequidem justus potest alteri in peccato exilienti mereri primam gratiam, propter impedimentum peccati. *Respondet*, hanc suppositionem negari posse; cum omnes communiter sentiât, viros sanctos pro peccatoribus orantes, iis obtinere gratiam per quam convertantur; dictumque illud Augustini in omnium ore versetur, nisi orasset Stephanus, Ecclesia Paulum non haberet.

RESOLUTIO V. *Probabile est posse hominem mereri de condigno primam gloriam, per actum illum quo extra Sacramentum ultimate ad gratiam habitualem disponitur.*] **PROBATUR 1.** quia etsi ejusmodi actus spectatus ut naturâ antecedit gratiam habitualem, non possit esse de condigno meritorius, quia sic est opus peccatoris: ut tamen in sequenti signo naturæ conjunctus est cum gratia sanctificante, & ab ea formatus, nil vetat quin de condigno mereatur primam gloriam: cum sit actus liber, honestus, supernaturalis, & hominis jam Deo grati, &c.

Probat 2. Quia aliàs sequeretur; nullum beatum totam gloriam ex meritis consequi: quod sane quicquid dicant aliqui, non valde cohæret cum Concilio Tridentino *sess. 6. can. 32.* statuente, justificatum bonis operibus mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & augmentum gloriæ; ubi per vitam æternam, quam distinguit & ab augmento gloriæ, non nisi ipsam primam gloriam essentialem intelligere potest. Sequela ostenditur, quia omnium consensu homo non meretur primam gloriam per actus antecedentes, aut subsequentes justificationem.

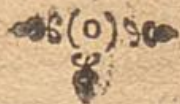
Dices 1. Homo non meretur primam gratiam habitualem, ergo nec primam gloriam illi respondentem. Non sequitur, quia non repugnat quod gloria debeat homini, & titulo hæreditatis
propter

propter gratiam, & titulo meriti propter opus bonum.

Dices 2. Quando justus accipit ex merito augmentum gratiæ, non propterea opus illius fit magis meritorium: ergo similiter actus contritionis per gratiam advenientem non augetur in ratione meriti. Verum non est par ratio, quia in priori casu actus justus supponit gratiam sanctificantem, à qua suam dignitatem accepit, in posteriori verò gratia sanctificans non præcessit: quare non mirum est, quod ea quæ advenit opus ipsam dignificet in ordine ad primam gloriam. Et hæc de Idea Theologiæ speculativæ, ad majorem JESU CHRISTI, Virginisquæ DEIPARÆ gloriam, satis. Super est ut illud usurpemus ex August. in fine librorum de Trinitate.

Domine Deus unus, Deus Trinitas, quæcunque dixi in his libris de tuo, agnoscant & tui: si quæ de meo, & tuis ignosce, & tui. Amen.

F I N I S.

INDEX